

BURGERINITATIEVEN

BACHELOROPDRACHT

EEN ONDERZOEK NAAR DE INVLOED VAN GEBODEN ONDERSTEUNING OP
HET PROCESVERLOOP EN SUCCES VAN BURGERINITATIEVEN UIT DE
GEMEENTEN WINTERSWIJK, EDE EN PUTTEN.

Inou Heideman

FACULTEIT BEHAVIOURAL, MANAGEMENT & SOCIAL SCIENCES
BESTUURSKUNDE

6 JULI 2015

Burgerinitiatieven

Een onderzoek naar de invloed van geboden ondersteuning vanuit lokaal bestuur op het procesverloop en succes van burgerinitiatieven in de ogen van de initiatiefnemers in de gemeenten Winterswijk, Ede en Putten in de periode 2011-2015.

Bacheloropdracht

Ter afronding van de bachelor Bestuurskunde aan de Universiteit Twente.

Inou Heideman
s1357034

Onder begeleiding van:
Prof. dr. S.A.H. (Bas) Denters
Dr. P.J. (Pieter-Jan) Klok

Datum:
6 juli 2015

Voorwoord

Voor u ligt mijn bacheloropdracht over de invloed van geboden ondersteuning vanuit lokaal bestuur op het procesverloop en succes van burgerinitiatieven.

Met het schrijven en uitvoeren van deze opdracht rond ik de bachelor fase van de opleiding Bestuurskunde aan de Universiteit Twente af.

De keuze voor het onderwerp van burgerinitiatieven komt voort uit het feit dat ik zelf in het buitengebied van de gemeente Winterswijk woon en het CBBW hier actief is om een de aanleg van een glasvezelnet aan te realiseren.

Daarnaast heeft de zelfredzaamheid van burgers al langere tijd mijn interesse gehad omdat burgerinitiatieven, volgens mij, een belangrijke rol kunnen spelen in het verbeteren van de leefomgeving van burgers en omdat zij mogelijke 'gaten' kunnen opvullen, daar waar (lokaal) beleid niet voldoende toereikend is.

Middels deze weg wil ik een aantal betrokken personen bedanken voor hun medewerking aan deze bacheloropdracht. Zonder hen betrokkenheid was het mij niet gelukt om mijn bacheloropdracht op deze manier uit te kunnen voeren.

Allereerst wil ik mijn begeleiders van de Universiteit Twente; prof. dr. Bas Denters en dr. Pieter-Jan Klok bedanken voor hun kritische houding en feedback ten opzichte van mijn schrijven. Deze feedback heeft mij met name geholpen bij het richting geven aan de manier waarop ik dit onderzoek het beste kon uitvoeren en heeft daarnaast erg geholpen bij het verwerken alle vergaarde gegevens en het schrijven van mijn bacheloropdracht.

Daarnaast wil ik de initiatiefnemers uit Winterswijk, Putten en Lunteren, de wethouders van de gemeenten Winterswijk en Putten en de programmamanager van de gemeente Ede nogmaals hartelijk bedanken voor hun enthousiasme, medewerking, tijd en uitgebreide antwoorden tijdens het afnemen van de interviews. Zonder hen was het voor mij niet mogelijk geweest dit onderzoek uit te voeren! Ik hoop van harte dat het jullie allen (alsnog) gaat lukken om jullie initiatief tot een goed einde te brengen en jullie volledige beoogde doel te behalen!

Tot slot wil ik mijn familie en studiegenoten bedanken voor hun motivatie en steun in de afgelopen periode.

Inou Heideman
Winterswijk, 6 juli 2015.

Samenvatting

In deze bacheloropdracht is een kwalitatief onderzoek uitgevoerd naar de invloed van de geboden ondersteuning door lokaal bestuur op het procesverloop van succes van burgerinitiatieven. Dit is onderzocht aan de hand van drie lopende burgerinitiatieven omtrent de aanleg van een glasvezelnet in het buitengebied van de gemeenten Winterswijk, Ede en Putten.

Voor de uitvoering van het onderzoek zijn een zestal interviews afgenomen met de initiatiefnemers en de betrokkenen vanuit de betreffende gemeenten. Deze interviews zijn vervolgens uitgetypt en geanalyseerd aan de hand van een codeerschema, dat gebaseerd is op het ACTIE-model van Denters, Tonkens, Verhoeven en Bakker (2013).

Het ACTIE-model is opgebouwd uit de vijf elementen: Animo, Contacten, Toerusting, Inbedding en Empathie, en is ontwikkeld om professionals, beleidsmakers en bestuurders te helpen per element een gerichte afweging te maken van de mate van de gewenste ondersteuning (Denters, Tonkens, Verhoeven & Bakker, 2013).

Het ACTIE-instrument speelt hierbij in op de zeer uiteenlopende omstandigheden waarmee burgerinitiatieven te maken kunnen krijgen.

In dit onderzoek is voor elk element van het ACTIE-model bepaald wat de invulling hiervan is voor de drie onderzochte burgerinitiatieven.

Het element Animo heeft betrekking op de motivaties en drijfveren van initiatiefnemers om mee te participeren. In de interviews worden met name persoonlijke motieven genoemd; twee van de drie initiatiefnemers geven aan dat zij zich inzetten vanuit het motief van 'eigen belang'.

Met betrekking tot het element contacten blijkt dat de initiatiefgroepen voorafgaand aan het initiatief niet zo zeer over al de benodigde contacten beschikten, maar dat zij vooral tijdens het proces veel contacten hebben geïnitieerd.

Toerusting kan worden onderverdeeld in zeer uiteenlopende vormen. In het geval van de onderzochte breedband-initiatieven blijken de initiatiefnemers met name niet voldoende financiële ondersteuning en kennis en vaardigheden voorhanden te hebben.

Het element inbedding richt zich op het beleid en perspectief van lokaal bestuur, organisaties en andere instanties met betrekking tot burgerinitiatieven. De onderzochte gemeenten blijken niet echt een standaard beleid te hebben ontwikkeld ten opzichte van burgerinitiatieven, maar mogen wel, binnen kaders, verschillende vormen van ondersteuning bieden.

Empathie richt zich op het ontwikkelen van begrip voor en inleven in de ander. Uit het onderzoek komt duidelijk naar voren dat gemeenten wel degelijk rekening houden met verwachtingen en wensen van initiatiefnemers doordat zij veelvuldig bezig zijn met 'verwachtingenmanagement'.

Uit het onderzoek komt naar voren dat bij alle onderzochte burgerinitiatieven de geboden ondersteuning door lokaal bestuur wel degelijk een positieve invloed heeft gehad op het procesverloop. Deze positieve invloed is met name waar te nemen doordat de geboden ondersteuning bepaalde 'hobbels' voor initiatiefnemers wegneemt en doordat de initiatiefnemers hierdoor beter in staat worden gesteld om verder te gaan met de uitvoering van hun initiatief.

Tevens wordt door het onderzoek het beeld bevestigd dat een algemene benadering van burgerinitiatieven niet volstaat maar dat maatwerk vereist is.

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
Samenvatting	4
1. Inleiding.....	6
1.1. Definitie burgerinitiatief.....	6
1.2. Probleemstelling.....	7
1.3. Relevantie	7
1.4. Beperkingen van het onderzoek	7
2. Theoretisch Kader.....	9
2.1. CLEAR-model	9
2.2. ACTIE-model.....	10
3. Onderzoeksopzet.....	14
3.1. Hoofdvraag	14
3.2. Deelvragen	14
3.3. Casusselectie	16
3.4. Dataverzamelmethode	16
3.5. Data-analyse	17
4. Onderzoeksresultaten.....	19
4.1. Hoe is het proces verlopen, wat is er feitelijk gerealiseerd en is het initiatief in de ogen van de betrokkenen aan te merken als een succes?	21
4.2. Welke motivaties hadden de initiatiefnemers voor het op zetten van de burgerinitiatieven? ..	25
4.3. Welke contacten hadden de initiatiefnemers en beschikten zij over voldoende tijd, geld, kennis en vaardigheden om hun initiatief uit te voeren?.....	28
4.4. Is door lokaal bestuur ondersteuning aan de initiatiefnemers geboden en/of is er door het lokale bestuur rekening gehouden met de motivaties, contacten en gebrek aan tijd, geld en kennis/vaardigheden van de initiatiefnemers?	30
4.5. Hebben zich tijdens het proces knelpunten voorgedaan die voortkwamen uit (a) beleid en procedures van betrokken instanties en (b) onwil/onbegrip van bestuurders/professionals ten aanzien van de burgerinitiatieven en wat is aan deze knelpunten gedaan?	33
4.6. In hoeverre heeft de geboden ondersteuning (zoals bedoeld in deelvragen 4 en 5) bijgedragen aan het procesverloop en succes van de burgerinitiatieven?	37
5. Conclusie	41
5.1. Maatwerk is vereist.....	42
6. Literatuurlijst.....	44
6.1. Interviews	47
Bijlagen	48
Bijlage 1: Vragenlijst initiatiefnemers	48
Bijlage 2: Vragenlijst gemeenten.....	57

1. Inleiding

In plattelandsgemeenten leeft onder de term ‘noaberschap’ al decennia lang de gedachte om je samen met dorpsgenoten in te zetten voor je dorp of gemeente. Ondanks dat de betekenis van dit begrip de laatste jaren is veranderd is de bereidheid van de plattelandsbewoners om zich in te zetten voor een gezamenlijk doel, bijvoorbeeld in de vorm van een burgerinitiatief, niet minder groot (Kijk op Oost-Nederland, 2013).

Gelijktijdig hebben veel plattelandsgemeenten in Nederland sinds enkele jaren te maken met een bevolkingskrimp. Een veelvuldig genoemd gevolg hiervan is dat de leefbaarheid van dergelijke gemeenten en regio’s achteruit gaat.

De Rijksoverheid wil deze gemeenten en regio’s leefbaar houden en ziet hierin grote kansen weggelegd voor gemeenten en provincies. Maar zij kunnen dit niet alleen. Zij zullen hierin ook vooral moeten samenwerken met burgers, lokale organisaties en andere instituties (Rijksoverheid, z.d.). Anders gezegd ziet men hierin dus kansen weggelegd voor burgerinitiatieven (Platform31, 2014).

Voor het in stand houden van de leefbaarheid van landelijke gebieden is het niet alleen belangrijk dat de voorzieningen in het gebied behouden blijven, maar ook dat nieuwe voorzieningen worden gerealiseerd. Nieuwe technologieën, zoals bijvoorbeeld glasvezel, worden geacht een belangrijke rol te kunnen spelen in het behoud van de leefbaarheid en het aantrekkelijk maken van de regio (Provincie Gelderland, 2014). Zo is bijvoorbeeld snel internet aan te merken als een van de belangrijkste vestigingsvoorwaarden voor bedrijven en wordt dit gezien als dé oplossing voor diensten zoals onderwijs en (thuis)zorg op afstand (Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, 2010, p. 4; Europese Commissie, 2014, p. 6; Provincie Gelderland, 2013).

In de realisatie van nieuwe voorzieningen kunnen burgerinitiatieven een belangrijke rol spelen omdat zij vaak op een groot draagvlak berusten binnen een bepaald dorp of gemeenschap. Met name in plattelandsgemeenten, waar vaak al sprake is van grote ‘gemeenschapszin’, liggen grote kansen weggelegd voor burgerinitiatieven (Harkes, 2014).

1.1. Definitie burgerinitiatief

Indien we het hebben over de definitie van een burgerinitiatief moet worden opgemerkt dat hierover eigenlijk geen eenduidige definitie bestaat (Oude Vrielink & Verhoeven, 2011).

De definitie die gehanteerd zal worden, wordt gegeven door Bakker, Denters, Oude Vrielink en Klok (2012) en luidt: “Collective activities by citizens aimed at providing local ‘public goods or services’ (e.g. regarding the livability) in their street, neighbourhood or town, in which citizens decide themselves both about the aims and means of their project and in which local authorities have a supporting or facilitating role.”

Uit deze definitie volgt dat een burgerinitiatief een door burgers opgezette collectieve actie is, die dient ter bereiking van lokale ‘publieke goederen of diensten’ (bijvoorbeeld met betrekking tot de leefbaarheid) in de wijken, buurten, of dorpen van burgers; waarbij burgers zelf beslissen over de doelen en middelen van hun project en over de rol van de lokale autoriteiten.

1.2. Probleemstelling

In dit onderzoek wordt onderzocht welke invloed de geboden ondersteuning vanuit lokaal bestuur heeft op het procesverloop en succes van burgerinitiatieven. Dit zal onderzocht worden aan de hand van drie burgerinitiatieven naar de aanleg van een glasvezelnet in het buitengebied.

De hoofdvraag die in dit onderzoek ter discussie zal staan luidt dan ook:

“Welke invloed heeft de geboden ondersteuning gehad op het procesverloop en het succes in de ogen van de initiatiefnemers van burgerinitiatieven met betrekking tot de aanleg van een glasvezelnet in het buitengebied in de gemeenten Winterswijk, Ede en Putten in de periode 2011-2015?”

In dit onderzoek zal getracht worden deze hoofdvraag te beantwoorden aan de hand van zes deelvragen. Deze zullen nader uiteen worden gezet in hoofdstuk 3.

1.3. Relevantie

De sterke opkomst van burgerinitiatieven in de afgelopen jaren heeft er voor gezorgd dat in toenemende mate ter discussie wordt gesteld welke rol lokale overheden en andere organisaties in dienen te nemen in dit proces en op welke wijze zij burgerinitiatieven het beste kunnen ondersteunen (Platform31, 2014; Vilans, 2015).

Met betrekking tot bevorderende omstandigheden van een burgerinitiatief is de laatste jaren al het nodige onderzoek gedaan (Denters, Bakker en Klok, 2015).

De belangrijkste conclusie die hieruit getrokken kan worden is dat vanwege de verscheidenheid van alle burgerinitiatieven een algemene benadering niet toereikend is maar dat juist maatwerk vereist is (Denters, Tonkens, Verhoeven en Bakker, 2013, p. 33).

Maar is maatwerk ook echt ‘de sleutel tot succes’? Met dit onderzoek wordt aan de hand van drie lopende burgerinitiatieven naar de aanleg van een glasvezelnet in het buitengebied van plattelandsgemeenten uit de provincie Gelderland, onderzocht of deze stelling daadwerkelijk klopt.

De conclusies die voortkomen uit dit onderzoek kunnen actoren die nauw betrokken zijn bij burgerinitiatieven meer inzicht geven in de door hen gespeelde rol en er toe aanzetten om de geboden ondersteuning en hun rol binnen burgerinitiatieven in de toekomst gericht af te wegen, waardoor er beter ingespeeld kan worden op de specifieke omstandigheden van de verscheidene burgerinitiatieven.

1.4. Beperkingen van het onderzoek

In de uitvoering van dit onderzoek is er voor gekozen om het onderzoek te richten op burgerinitiatieven die zijn opgezet met tot doel de verbetering van de breedbandverbinding (door middel van de aanleg van een glasvezelnet) in het buitengebied.

Er is gekozen voor deze focus omdat een goede breedbandverbinding bij kan dragen aan de leefbaarheid en economische positie en van plattelandsgebieden (Binnenlands Bestuur, 2014; Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, 2010, p. 9).

Vervolgens is gezocht naar burgerinitiatieven in Nederland die zich richten op het verbeteren van de breedbandverbinding in de buitengebieden, door middel van de aanleg van een glasvezelnet.

Omwillen van de uitvoerbaarheid beperkt het onderzoek zich tot burgerinitiatieven binnen de provincie Gelderland. Hierbij bleek al snel dat de burgerinitiatieven uit de gemeenten Winterswijk,

Putten en Ede het beste gedocumenteerd en daardoor, het meest geschikt waren voor dit onderzoek (Provincie Gelderland, z.d.-a).

Deze specifieke focus brengt daarnaast als voordeel met zich mee dat het mogelijk is om in dit onderzoek een goede vergelijking te maken tussen de verschillende initiatieven die zijn opgezet met als doel, de aanleg van een glasvezelnet in het buitengebied.

Daarmee is deze focus ook direct de grootste beperking in het onderzoek. Burgerinitiatieven zijn er in 'veel verschillende vormen en maten' en richten zich op een zeer uiteenlopend scala van doelen. Om daadwerkelijk statistisch onderbouwde conclusies te kunnen genereren dient men een uitgebreider onderzoek af te nemen met meer respondenten.

Deze beperkte focus is echter acceptabel voor een bacheloropdracht, omdat in deze vorm geen uitputtend verslag geschreven kan worden. Het genereren van statistisch onderbouwde conclusies is mede daardoor ook geen doel in dit onderzoek. Middels het af nemen van interviews in het onderzoek wordt op een kwalitatieve wijze ingegaan op de ervaringen van initiatiefnemers en betrokkenen vanuit het lokaal bestuur met de ondersteuning en het procesverloop van burgerinitiatieven.

2. Theoretisch Kader

Op het gebied van burgerinitiatieven is de laatste jaren al veel onderzoek verricht, waaruit met name naar voren komt dat de uitkomsten van burgerinitiatieven zeer sterk verschillen per initiatief. Dit heeft tot gevolg dat lokale overheden en andere instanties voor elk burgerinitiatief hun betrokkenheid en rol gericht dienen af te wegen (Denters, Tonkens, Verhoeven en Bakker, 2013, p. 8; van Dam, During en Salverda, 2014).

De invulling van de geboden ondersteuning, financiële middelen, (beschikbare) tijd, vaardigheden en contacten kunnen een positieve invloed hebben op het uiteindelijke succes van een burgerinitiatief. De daadwerkelijke invloed en de daarbij betrokken initiatiefnemers is en blijft afhankelijk per burgerinitiatief.

Hiernaast blijken tevens ook andere factoren van invloed te zijn, zoals de groepsgrootte van een burgerinitiatief en de inbedding en empathie van burgerinitiatieven in (lokale) overheden en instituties (Denters, Bakker en Klok, 2015).

Omdat deze omstandigheden zo sterk kunnen verschillen en de gewenste invulling van de ondersteuning hier vanaf hangt stellen Denters, Tonkens, Verhoeven en Bakker (2013, p. 8) dat bij ondersteuning van burgerinitiatieven geen algemene benadering volstaat maar dat maatwerk is vereist.

2.1. CLEAR-model

In eerdere onderzoeken zijn bevorderende omstandigheden voor burgerparticipatie al uitgebreid belicht. Op basis van eerder opgedane onderzoeksresultaten hebben Lowndes, Pratchett en Stoker (2006) het CLEAR-model ontwikkeld dat een overzicht geeft van deze bevorderende omstandigheden in een lokale context.

Het CLEAR-model overweegt vijf elementen die de effectiviteit van participatie bevorderen, mits hier door de betrokken partijen op de juiste manier invulling aan wordt gegeven. Deze vijf elementen zijn:

- Can do;
- Like to;
- Enabled to;
- Asked to;
- Responded to.

2.1.1. Can do

‘Can do’ richt zich op de vraag of burgers de beschikking hebben over de benodigde vaardigheden en middelen om in staat te zijn om te participeren. Dit kunnen allerlei uiteenlopende vaardigheden en middelen zijn, zoals organisatiecapaciteiten, presentatievaardigheden, financiële middelen of ICT-apparatuur.

Wanneer burgers daadwerkelijk over de benodigde vaardigheden en middelen beschikken worden zij geschikt geacht om te kunnen participeren (Lowndes, Pratchett & Stoker, 2006, p. 286).

2.1.2. Like to

‘Like to’ behelst het belang van gemeenschapszin (Lowndes, Pratchett en Stoker gebruiken “sense of community”) voor de bereidheid van burgers om te participeren. Gemeenschapszin kan een sterke motivator van participatie zijn.

Wanneer burgers deze gemeenschapszin voelen en het idee hebben dat zij ergens onderdeel van uit maken, zijn zij eerder bereid te participeren (Lowndes, Pratchett & Stoker, 2006, p. 287).

2.1.3. Enabled to

Het element 'enabled to' richt zich op de vraag of en in hoeverre participatie wordt gefaciliteerd door groepen of organisaties. Het bestaan van netwerken en groepen die participatie kunnen stimuleren en die manieren bieden om in contact te komen met beleidsmakers is vitaal voor de effectiviteit van participatie (Lowndes, Pratchett & Stoker, 2006, p. 288).

2.1.4. Asked to

'Asked to' houdt in op burgers gevraagd worden om (mee) te participeren. Burgers zijn geneigd vaker te participeren wanneer zij daadwerkelijk worden gevraagd om betrokken te worden. (Lowndes, Pratchett & Stoker, 2006, p. 288). Daarnaast heeft ook de manier waarop, de aard van, de focus van en de duurzaamheid van de "ask" invloed op deze bereidheid om te participeren (Lowndes, Pratchett & Stoker, 2006, p. 289).

2.1.5. Responded to

Ten slotte, 'responded to' omvat dat mensen alleen bereid zijn te participeren als zij het idee hebben dat zij met hun inzet daadwerkelijk een verschil kunnen maken. Geen response of een weinig response blijkt in het stimuleren van participatie een van de grootste afschrikkende effecten op burgers te hebben. Burgers die participeren willen het geloof hebben dat er naar hen geluisterd wordt, of dat, op zijn minst, hun mening meegenomen wordt (Lowndes, Pratchett & Stoker, 2006, p. 289).

2.2. ACTIE-model

In navolging van het CLEAR-model van Lowndes, Pratchett en Stoker (2006) en van het Civic Voluntarism Model van Verba, Scholzman en Brady (1995) hebben Denters, Tonkens, Verhoeven en Bakker in 2013 het ACTIE-instrument ontwikkeld. Dit model is specifiek ontwikkeld en getest aan de hand van burgerinitiatieven in Nederland.

Het ACTIE-instrument is opgebouwd uit vijf elementen en is ontwikkeld om professionals, beleidsmakers en bestuurders te helpen per element een gerichte afweging te maken van de mate van de gewenste ondersteuning met betrekking tot elk specifieke burgerinitiatief (Denters, Tonkens, Verhoeven & Bakker, 2013).

Het ACTIE-instrument speelt hierbij in op de zeer uiteenlopende omstandigheden waarmee alle burgerinitiatieven te maken kunnen krijgen.

Voor de uitvoering van dit onderzoek is er voor gekozen om gebruik te maken van het ACTIE-instrument, en niet van het CLEAR-model omdat het ACTIE-instrument meer systematischer is gekoppeld aan de theorievorming en omdat het ACTIE-instrument zowel onderscheid maakt tussen persoonsgebonden factoren (zoals sociaal kapitaal, human kapitaal, monetair kapitaal en tijd) als systeemfactoren.

Daarbij maakt het ACTIE-instrument met betrekking tot zowel de persoonsgebonden factoren, als de systeemfactoren, een breder onderscheid en overweegt deze meer verschillende factoren.

Met betrekking tot de persoonsgebonden factoren richt het CLEAR-model zich bijvoorbeeld met het element 'Like to' uitsluitend op het belang van gemeenschapszin als motivatie voor mensen om te participeren (Lowndes, Pratchett & Stoker, 2006, p. 287). 'Animo', van het ACTIE-instrument, richt zich daarentegen ook op andere motivaties zoals eigen belang (Denters, Tonkens, Verhoeven & Bakker, 2013, p. 36).

Met betrekking tot deze systeemfactoren overweegt het ACTIE-instrument meer factoren dan het CLEAR-model. Het CLEAR-model richt zich met deze systeemfactoren namelijk alleen maar op of burgers gevraagd worden (mee) te participeren ('asked to') en of zij het idee hebben dat hun input

en participatie daadwerkelijk een verschil kan maken ('responded to') (Lowndes, Pratchett & Stoker, 2006, p. 288-289).

Het ACTIE-instrument overweegt daarnaast ook factoren zoals het effect van het beleid, regels en procedures van betrokken partijen, de houding van de betrokken partijen, (afspraken over) de specifieke rollen van de betrokken partijen ('Inbedding') en het inleven van betrokken partijen in de burgerinitiatieven en het omgaan met de verscheidene verwachtingen en wensen ('Empathie') (Denters, Tonkens, Verhoeven & Bakker, 2013, p. 52 - 55).

Omdat in dit onderzoek met name de betrokkenheid en facilitering van burgerinitiatieven door lokaal bestuur centraal staat is het ACTIE-instrument beter geschikt om te gebruiken, omdat deze meer verschillende systeemfactoren in acht neemt.

Het ACTIE-instrument is opgebouwd uit de volgende vijf elementen: Animo, Contacten, Toerusting, Inbedding en Empathie. Deze vijf elementen zullen hierna worden toegelicht.

2.2.1. Animo

Het element animo richt zich op de motivaties en drijfveren van initiatiefnemers op hun burgerinitiatief op te zetten en/of zich actief in te zetten voor het betreffende burgerinitiatief. Om een burgerinitiatief kans van slagen te geven is het uitermate belangrijk dat burgers zeer sterk gemotiveerd zijn om zich in te zetten voor hun burgerinitiatief (Denters, Tonkens, Verhoeven en Bakker, 2013, p. 46).

De motivaties van burgers om te participeren kunnen zeer sterk uiteen lopen. Denters, Tonkens, Verhoeven en Bakker (2013, p. 36) onderscheiden de volgende drie soorten motieven:

1. Sociale motieven: iets ondernemen samen met anderen (voor anderen);
2. Doelgerichte motieven: bijdragen aan de kwaliteit van de omgeving (bijv. de buurt, wijk of het dorp);
3. Persoonlijke motieven: deze raken het eigenbelang; zoals het opdoen van nieuwe contacten of het leren van nieuwe dingen.

2.2.2. Contacten

Contacten zijn van groot belang voor succesvolle burgerinitiatieven (Denters, Tonkens, Verhoeven & Bakker, 2013, p. 47). Het element contacten kijkt gericht naar de contacten van de initiatiefnemers zelf met hun (directe) omgeving. De verschillende vormen van contacten kunnen samen omschreven worden als "sociaal kapitaal" (Denters, Tonkens, Verhoeven & Bakker, p. 37). Sociaal kapitaal zijn volgens Putnam (1995, p. 2) aspecten van sociale organisatie; zoals netwerken, normen en sociaal vertrouwen, dat de coördinatie en samenwerking omwille van de wederzijdse belangen faciliteert. In navolging van Putnam (1995) en Szreter (2002) onderscheiden Denters, Tonkens, Verhoeven en Bakker (2013, p. 37) drie soorten contacten/sociaal kapitaal:

1. Bonding social capital: contacten van initiatiefnemers binnen hun eigen groep (bijv. binnen eigen etnische/culturele groep, wijk, buurt, dorp etc.);
2. Bridging social capital: contacten van initiatiefnemers buiten hun eigen groep;
3. Linking social capital: contacten van initiatiefnemers met organisaties in de buurt en/of andere instanties.

Denters, Tonkens, Verhoeven en Bakker (2013, p. 37) stellen dat een passende mix van deze drie soorten contacten benodigd is om een burgerinitiatief tot een succes te kunnen maken.

2.2.3. Toerusting

Toerusting en beleidsmatige ondersteuning kan op verschillende manieren geboden worden. Een van de meest bekende vormen van toerusting is financiële ondersteuning.

We onderscheiden drie verschillende vormen van toerusting namelijk (Denters, Tonkens, Verhoeven en Bakker, 2013, p. 50 - 51):

- Menselijk kapitaal: vaardigheden en kennis die de initiatiefnemers ter beschikking hebben om het initiatief te volbrengen;
- Monetair en facilitair kapitaal: dit kan zeer uiteenlopend zijn; van bijvoorbeeld geldbudgetten, tot personele ondersteuning (in de vorm van ambtelijke capaciteit), tot diverse middelen (zoals ICT-apparatuur, mailings, reclamemateriaal, etc.);
- Tijd: hierbij staat de vraag centraal “in hoeverre initiatiefnemers de tijd hebben om hun inzet voor burgerinitiatieven te combineren met hun dagelijks leven?”;

Het belang van ondersteuning wordt door professionals erkend, zij proberen de lacunes in deze ondersteuning te ondervangen.

Voor een adequate ondersteuning dienen betrokkenen vanuit lokaal bestuur en andere organisaties en instanties gericht af te wegen welke ondersteuningsbehoefte de initiatiefnemers hebben en in welke hoedanigheid die behoefte zich bevindt. Hierbij dient de vraag gesteld te worden “in hoeverre beschikken initiatiefnemers over middelen (in geld en natura), tijd en vaardigheden?” (Denters, Tonkens, Verhoeven & Bakker, p. 39).

2.2.4. Inbedding/Institutionalisering

Het element inbedding (of institutionalisering) behelst het beleid en perspectief van lokaal bestuur, organisaties en andere instanties met betrekking tot burgerinitiatieven. Burgerinitiatieven raken vaak het werkveld van deze organisaties en instanties, maar veel inwoners blijken moeite te hebben met het “bestuurlijk oerwoud” waarin zij vervolgens terecht komen. Wanneer burgers medewerking nodig hebben van deze organisaties en instanties kunnen zij dit contact als rigide ervaren, vanwege alle regels en procedures die hieraan verbonden zitten (Denters, Tonkens, Verhoeven & Bakker, 2013, p. 41).

Een aantal knelpunten die door burgers kunnen worden ervaren zijn bijvoorbeeld: ‘een benodigde vergunning kostte (te) veel geld’, ‘het verkrijgen van toestemming duurde erg lang’, ‘verschillende afdelingen weten onvoldoende van elkaar wat ze doen’ en het ‘onnodige regels en procedures bemoeilijken ons initiatief’ (Vragenlijst initiatiefnemers, vraag 22).

Lokaal bestuur, organisaties en andere instanties kunnen het succes van burgerinitiatieven positief beïnvloeden door afspraken en beleid te maken omtrent de ondersteuning en facilitering van burgerinitiatieven. Door de diversiteit en veranderlijkheid van de verschillende burgerinitiatieven is het echter niet aan te raden dat voor alle burgerinitiatieven één gedetailleerd beleidskader wordt gehanteerd (Denters, Tonkens, Verhoeven & Bakker, 2013, p. 52).

Wel is het van belang dat voor elk burgerinitiatief afspraken worden gemaakt over de rollen van lokaal bestuur en andere organisaties en instanties bij het betreffende burgerinitiatief. Hierbij is het niet alleen van belang dat afspraken worden gemaakt tussen de organisaties, instanties en het betreffende burgerinitiatief, maar ook dat er afspraken worden gemaakt tussen organisaties en instanties onderling zodat het gemakkelijker wordt voor de initiatiefnemers om de werkprocessen van deze organisaties en instanties te doorgronden en begrijpen (Denters, Tonkens, Verhoeven & Bakker, 2013, p. 53).

2.2.5. Empathie

Empathie richt zich op het ontwikkelen van begrip voor en inleven in de ander. Binnen het ACTIE-model ligt de focus op de empathie tussen de initiatiefnemers en de ondersteuner (Denters, Tonkens, Verhoeven & Bakker, 2013, p. 42). Empathie is van groot belang omdat frustraties tussen de initiatiefnemers en ondersteuners het procesverloop en succes van burgerinitiatieven negatief kunnen beïnvloeden. Zo kan bijvoorbeeld het eerder genoemde “bestuurlijke oerwoud” zorgen voor grote frustraties bij initiatiefnemers omdat deze bureaucratie voor hun gevoel vertragend werkt. Ook kunnen er verschillen ontstaan tussen de verwachting van de initiatiefnemers en de daadwerkelijk geboden ondersteuning, deze verschillen moeten zoveel mogelijk voorkomen worden

omdat dit voor de initiatiefnemers teleurstellend en demotiverend kan zijn (Denters, Tonkens, Verhoeven & Bakker, 2013, p. 42 & p. 54).

Een manier die Denters, Tonkens, Verhoeven en Bakker (2013, p. 42) noemen om deze verschillen in verwachtingen te voorkomen is door duidelijke en heldere afspraken te maken tussen de ondersteunende organisaties en instanties en de initiatiefnemers. Maar dit is niet de enig mogelijke manier, alle vormen van contacten die bijdragen aan het ontwikkelen van empathisch vermogen zijn toe te juichen (Denters, Tonkens, Verhoeven & Bakker, 2013, p. 55).

3. Onderzoeksopzet

3.1. Hoofdvraag

In hoofdstuk 1 werd al eerder kort uiteen gezet dat dit onderzoek er op gericht is om te onderzoeken welke invloed de geboden ondersteuning vanuit lokaal bestuur heeft op het procesverloop en succes van burgerinitiatieven. Om dit te kunnen onderzoeken is de volgende hoofdvraag geformuleerd: *“Welke invloed heeft de geboden ondersteuning gehad op het procesverloop en het succes in de ogen van de initiatiefnemers van burgerinitiatieven met betrekking tot de aanleg van een glasvezelnet in het buitengebied in de gemeenten Winterswijk, Ede en Putten in de periode 2011-2015?”*

Wanneer in dit onderzoek wordt gesproken over procesverloop, betreft dit een opeenvolging van gebeurtenissen die zich hebben voorgedaan tijdens de uitvoering van de onderzochte burgerinitiatieven.

Binnen dit onderzoek wordt onderzocht of het initiatief aangemerkt kan worden als een succes door initiatiefnemers te vragen naar de door hun beoogde doelen en door ze aan het einde van het interview ook te vragen of zij vinden dat deze beoogde doelen behaald zijn. Het aanmerken als “een succes” is gebaseerd op het feit of het door de initiatieven beoogde doel is behaald. Daarnaast wordt aan alle geïnterviewden de vraag gesteld of zij het betreffende initiatief als een succes aan merken.

De beantwoording van deze onderzoeksvraag helpt beleidsmakers, bestuurders en andere professionals hun betrokkenheid bij burgerinitiatieven te (her-)overwegen. Ook helpt de beantwoording van deze hoofdvraag de betrokken beleidsmakers, bestuurders en andere professionals inzicht te geven in de ervaringen van initiatiefnemers met de door hun geboden ondersteuning. Dit bewustzijn is van groot belang voor het creëren en behouden van een optimale samenwerkings sfeer tussen de initiatiefnemers en lokaal bestuur.

Om een goede beantwoording van de hoofdvraag mogelijk te kunnen maken, is aan de hand van het eerder genoemde ACTIE-model, de hoofdvraag verbijzonderd in zes afzonderlijke deelvragen. Deze zullen in de volgende paragraaf uiteen worden gezet.

3.2. Deelvragen

De deelvragen van dit onderzoek zijn, zoals al eerder benoemd, gespecificeerd aan de hand van het ACTIE-model. Hierdoor is het mogelijk om te onderzoeken wat de daadwerkelijke invulling van de elementen van het ACTIE-model is. Deze invulling dient te worden onderzocht zodat een beeld geschetst kan worden van de feitelijk geboden ondersteuning door lokaal bestuur en de ervaringen van de initiatiefnemers met deze ondersteuning.

1. *Hoe is het proces verlopen, wat is er feitelijk gerealiseerd en is het initiatief in de ogen van de betrokkenen aan te merken als een succes?*

Aan de hand van deze eerste deelvraag wordt geïdentificeerd of de onderzochte burgerinitiatieven daadwerkelijk aan te merken zijn als een succes, hoe het procesverloop door de betrokkenen is ervaren en wat feitelijk door middel van het burgerinitiatief is gerealiseerd. Aan de hand van de daaropvolgende deelvragen en in het overige deel van het onderzoek wordt vervolgens onderzocht hoe de invulling van de vijf elementen van het ACTIE-instrument het procesverloop en dit succes heeft beïnvloed.

2. *Welke motivaties hadden de initiatiefnemers voor het op zetten van de burgerinitiatieven?*

Deze deelvraag richt zich specifiek op het element animo. Binnen het onderzoek is deze deelvraag van belang omdat het een overzicht geeft van de motivaties van de initiatiefnemers om hun burgerinitiatief op te starten. Zoals al benoemd in hoofdstuk 2, kunnen de motivaties van initiatiefnemers zeer sterk uit elkaar lopen. Motivaties vormen de basis van elk burgerinitiatief. Maar daarnaast is het belangrijk dat deze motivaties wel aansluiten op de wensen van de andere burgers uit de betreffende wijk, dorp of gemeente.

3. *Welke contacten hadden de initiatiefnemers en beschikten zij over voldoende tijd, geld, kennis en vaardigheden om hun initiatief uit te voeren?*

Met behulp van deze deelvraag wordt onderzocht welke toerusting de initiatiefnemers al ter beschikking hadden voor de uitvoering van hun burgerinitiatief. Na het beantwoorden van deze deelvraag kan worden bepaald welke ondersteuningsbehoefte de initiatiefnemers hadden en hoe het lokaal bestuur en andere organisaties en instanties hiermee omgesprongen zijn. Dit zal met name onderzocht worden aan de hand van de volgende deelvraag.

4. *Is door lokaal bestuur ondersteuning aan de initiatiefnemers geboden en/of is er door het lokale bestuur rekening gehouden met de motivaties, contacten en gebrek aan tijd, geld en kennis/vaardigheden van de initiatiefnemers?*

Aan de hand van deze deelvraag wordt de koppeling gemaakt tussen de ondersteuningsbehoefte van de initiatiefnemers en de daadwerkelijk geboden ondersteuning. Deze deelvraag richt zich hiermee met name op de invulling van het element toerusting. Met behulp van de beantwoording kan worden onderzocht of ondersteuners daadwerkelijk de geboden ondersteuning af stemmen op de specifieke omstandigheden (met andere woorden: of er sprake is geweest van maatwerk dat afgestemd is op specifieke situatie) of dat zij toch een uniforme aanpak hanteerden.

5. *Hebben zich tijdens het proces knelpunten voorgedaan die voortkwamen uit (a) beleid en procedures van betrokken instanties en (b) onwil/onbegrip van bestuurders/professionals ten aanzien van de burgerinitiatieven en wat is aan deze knelpunten gedaan?*

Met behulp van deze deelvraag wordt de invulling van de elementen inbedding en empathie onderzocht. Doordat burgerinitiatieven vaak veel raakvlak hebben met het beleid en werkveld van lokaal bestuur en andere organisaties, maar ook vaak frustraties ondervinden binnen het “bestuurlijke oerwoud” is het belangrijk dat zij hierbij geholpen worden door deze instanties. Empathie vanuit het lokale bestuur voor burgerinitiatieven is vooral belangrijk voor een goede relatie tussen de burgerinitiatieven (initiatiefnemers) en bestuurders en beleidsmakers van deze organisatie. Een goede invulling van deze elementen draagt er aan bij om een goede relatie tussen de initiatiefnemers en de ondersteuners op te zetten en het succes van burgerinitiatieven positief beïnvloeden.

6. *In hoeverre heeft de geboden ondersteuning (zoals bedoeld in deelvragen 4 en 5) bijgedragen aan het procesverloop en succes van de burgerinitiatieven?*

Deze laatste deelvraag onderzoekt specifiek de relatie tussen het procesverloop en succes van de burgerinitiatieven en de invulling van de elementen van het ACTIE-instrument. De beantwoording van deze vraag kan bijdragen aan het onderzoeken van de stelling “dat voor een succesvol burgerinitiatief maatwerk benodigd is”. Dit kan worden vastgesteld met behulp van de voorgaande deelvragen 4 en 5 waarmee kan worden onderzocht of er inderdaad sprake is van maatwerk en daadwerkelijke effecten.

3.3. Casusselectie

Het onderzoek richt zich specifiek op burgerinitiatieven met betrekking tot de aanleg van een glasvezelnet in het buitengebied.

Omwillen van de uitvoerbaarheid beperkt het onderzoek zich, zoals al eerder beschreven onder subkop 1.4, tot drie burgerinitiatieven binnen de provincie Gelderland. Het onderzoeken van meer dan drie burgerinitiatieven bleek, binnen het tijdsbestek dat staat voor de uitvoering van dit onderzoek, niet haalbaar.

Door het onderzoek uitsluitend te richten op burgerinitiatieven binnen de provincie Gelderland, kunnen daarnaast verschillen in de uitvoering en ondersteuning van burgerinitiatieven, veroorzaakt door verschillen in het provinciale beleid, uitgesloten worden.

Allereerst is een inventarisatie uitgevoerd naar alle initiatieven omtrent de aanleg van een glasvezelnet in het buitengebied. Hierbij is met name gelet op het feit of de initiatieven voldoen aan de gehanteerde definitie van een burgerinitiatief, zoals gegeven door Bakker, Denters, Oude Vrielink en Klok (2012)¹.

Na de inventarisatie van alle burgerinitiatieven omtrent de aanleg van een glasvezelnet in het buitengebied is ervoor gekozen om dit onderzoek te richten op de burgerinitiatieven voor het buitengebied van de gemeenten Winterswijk, Putten en Ede. Deze burgerinitiatieven bleken het meest geschikt voor dit onderzoek omdat deze initiatieven het beste gedocumenteerd en meest verontplooit waren (Provincie Gelderland, z.d.-a).

Vervolgens zijn eerst de initiatiefgroepen per mail of telefonisch gepeild naar de bereidheid om mee te werken aan dit onderzoek, waarna vervolgens contact opgenomen is met de betreffende gemeenten om te achterhalen welke personen het meest betrokken zijn (gewest) bij deze initiatieven en is aan hen gevraagd of zij bereid waren mee te werken aan dit onderzoek.

Een gedetailleerde beschrijving en allerlei (achtergrond)informatie van de geselecteerde casussen is te vinden aan het begin van hoofdstuk 4.

3.4. Dataverzamelmethode

Het onderzoek betreft een kwalitatief onderzoek waarbij door middel van het afnemen van een beperkt aantal interviews data is gegenereerd.

Voorafgaand aan het afnemen van de interviews zijn diverse documenten van Europees, Rijks-, provinciaal en gemeentelijk niveau bestudeerd om een beeld te kunnen vormen van de beleidsvorming omtrent de aanleg van breedband (glasvezel) in plattelandsgebieden (Europese Commissie, 2014; Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, 2010; Provincie Gelderland, 2014).

In totaal zijn voor dit onderzoek zes interviews afgenomen, waarvan drie interviews met initiatiefnemers en de andere drie interviews met betrokkenen vanuit het lokale bestuur.

Deze interviews zijn afgenomen door middel van een persoonlijk gesprek met de betreffende initiatiefnemers en betrokkenen vanuit de gemeenten. Er is bewust gekozen voor een dergelijk “face-to-face” interview omdat deze setting de interviewer de mogelijkheid gaf tot doorvragen en de geïnterviewde de mogelijkheid kreeg alle antwoorden toe te lichten. Dit heeft er aan bijgedragen dat er zoveel mogelijk informatie verzameld kon worden.

¹ Zoals beschreven in paragraaf 1.2.

Bij de afname van de interviews zijn vragenlijsten gehanteerd die structuur boden aan het interview. Deze vragenlijsten bestonden grotendeels uit open vragen, omdat vooral gevraagd werd naar het specifieke procesverloop en de ervaringen en meningen van de geïnterviewden. Waardoor zij ruime mogelijkheden kregen om antwoorden toe te lichten.

Omdat zowel interviews werden afgenomen met initiatiefnemers als met betrokkenen vanuit de gemeenten zijn voor de interviews twee aparte vragenlijsten opgesteld en toegepast. De vragenlijst voor de initiatiefnemers bestond uit 30 vragen en de vragenlijst voor de betrokkenen vanuit de gemeente bestond uit 34 vragen. Deze vragenlijsten zijn te vinden in bijlage 1 en bijlage 2.

Bij het opstellen van deze interviewvragen is gebruik gemaakt van de deelvragen² en de verschillende elementen van het ACTIE-instrument, zoals opgesteld door Denters, Tonkens, Verhoeven en Bakker (2013).

Door deze interviewvragen te baseren op het ACTIE-instrument zijn de antwoorden van de geïnterviewden deels gestructureerd beschreven vanuit de vijf elementen van het ACTIE-instrument. Om naast een vergelijking met eigen gegenereerde data een vergelijking te kunnen maken met de onderzoeksresultaten van een onderzoek naar burgerinitiatieven uit Overijssel (Denters, Bakker, Oude Vrielink en Boogers, 2013b), zijn een aantal interviewvragen hieruit overgenomen.

Om de informatie voortkomend uit de interviews zorgvuldig en goed te kunnen verwerken, zijn tijdens alle interviews met toestemming van de geïnterviewden geluidsopnames gemaakt en de antwoorden zo volledig mogelijk genoteerd op de vragenlijsten.

De geluidsopnames van de interviews zijn vervolgens uitgewerkt, zodat de vergaarde informatie geanalyseerd en vergeleken kon worden.

3.5. Data-analyse

Kwalitatieve onderzoeken kenmerken zich door hun veelvuldigheid aan data, waardoor vooraf structureren niet mogelijk is. Hierom worden, in het licht van Swanborn (2010, p. 121) de interviews en vergaarde data achteraf gestructureerd aan de hand van een codeerschema.

Dit codeerschema is als volgt opgebouwd:

Deelvraag:	Element:	Initiatief Winterwijk		Initiatief Putten		Initiatief Ede (Lunteren)	
		Initiatiefnemer	Betrokkene gemeente	Initiatiefnemer	Betrokkene gemeente	Initiatiefnemer	Betrokkene gemeente
1	Procesverloop						
	Succes						
2	Animo						
3	Contacten						
	Toerusting						
4	Toerusting						
5	Inbedding						
	Empathie						
6	Alle						

Voor het groeperen en onderscheid maken tussen de invulling van de vijf verschillende elementen van het ACTIE-instrument is bij de analyse van de vergaarde data gebruik gemaakt van verschillende kleuren. Hiervoor zijn de uitgeschreven interviews gebruikt en hebben alle passages die betrekking hadden op een bepaald element, dezelfde kleur gekregen.

² Zoals beschreven in paragraaf 3.5.

Vervolgens moesten deze passages weer gesplitst worden om een antwoord te kunnen formuleren op elke deelvraag. Hiervoor leende het bovenstaande schema zich, omdat deze de gegeven antwoorden zorgvuldig splitst.

4. Onderzoeksresultaten

Voordat ingegaan wordt op het beantwoorden van de deelvragen zal allereerst een beschrijving worden gegeven van de achtergrond van de onderzochte burgerinitiatieven.

Burgerinitiatief gemeente Winterswijk

In de gemeente Winterswijk zijn in 2014 28.881 mensen woonachtig (CBS, 2014). Hiervan wonen ongeveer 5.000 inwoners in het buitengebied van de gemeente.

Dit buitengebied bestaat uit 9 verschillende buurschappen; waarbinnen ongeveer 3.500 woningen staan (Coöperatie Breedband Buitengebied Winterswijk, z.d.-a).

De Coöperatie Breedband Buitengebied Winterswijk (afgekort tot CBBW) houdt zich binnen de gemeente Winterswijk bezig met de aanleg van een glasvezelnet in het buitengebied van de gemeente Winterswijk.

Het idee voor de aanleg van een glasvezelnet in het buitengebied van de gemeente Winterswijk is ontstaan in 2011 en komt voort uit het project 'Buurtschappenvisie Winterswijk' en de daaraan verbonden werkgroep Economische Bedrijvigheid. Binnen deze werkgroep ontstond het idee dat voor een goede economische bedrijvigheid in het buitengebied een goede breedbandverbinding in het buitengebied van Winterswijk van groot belang is.

Het initiatief voor de aanleg van glasvezel in het buitengebied van de gemeente Winterswijk is opgestart in 2011 en kwam voort uit de werkgroep Economische Bedrijvigheid. Om de interesse van de inwoners in de aanleg van een glasvezelnet te peilen is door de werkgroep samen met de gemeente Winterswijk in 2011 een enquête afgenomen. Van de 2.500 verspreide enquêtes kwamen er 1.125 terug; hiervan gaf 93% (1.048 ingevulde enquêtes) aan interesse te hebben in de aanleg van een glasvezelnet (Illebarg.nl, 2011) .

Nadat het idee voor de aanleg van een glasvezelnet in het buitengebied van Winterswijk was opgepakt en de initiatiefgroep was gevormd, is in mei 2013 de Stichting Breedband Buitengebied Winterswijk opgericht. Hieruit is eind 2013 de huidige Coöperatie Breedband Buitengebied Winterswijk uit voortgekomen.

Het huidige bestuur van het CBBW bestaat momenteel uit 4 leden. Daarnaast is er tevens een werkgroep actief; bestaande uit 14 leden, en wordt het initiatief gesteund door 60 vrijwilligers (Initiatiefnemer Winterswijk, regel 32, 34 & 48).

Op dit moment ligt het initiatief van het CBBW - gedeeltelijk - stil (de Gelderlander, 2014a). Dit komt doordat de provincie Gelderland in 2014 het initiatief heeft genomen om de Investeringsmaatschappij Breedband op te richten.

Samen met 10 Achterhoekse gemeenten slaat de provincie Gelderland nu de handen ineen om in de hele regio Achterhoek de aanleg van een glasvezelnet in de buitengebieden mogelijk te maken (Provincie Gelderland, z.d.-b).

Een van de redenen voor het aansluiten bij het provinciale initiatief is dat deze, naar alle waarschijnlijkheid, een financieel aantrekkelijker mogelijkheid kan bieden aan de bewoners. In de eerste ramingen van het CBBW kwam de totale aanleg per woning neer op €3.630,- (Coöperatie Breedband Buitengebied Winterswijk, z.d.-b), terwijl de provincie Gelderland de aanlegkosten nu heeft geraamd op € 500,- (Provincie Gelderland, 2015-a).

Burgerinitiatief gemeente Putten

De gemeente Putten heeft in 2014 23.872 inwoners (CBS, 2014) en bestaat uit het dorp Putten en 14 andere buurtschappen. Ongeveer 2.000 inwoners zijn woonachtig in het buitengebied van de gemeente Putten. Het totale buitengebied van Putten beslaat ongeveer 1.800 verblijfseenheden (Initiatiefnemer Putten, regel 103).

De initiatiefgroep Glasvezel Buitengebied Putten houdt zich sinds april 2011 bezig met de aanleg van een glasvezelnet in het buitengebied van de gemeente Putten.

Het initiatief voor de aanleg van een glasvezelnet in het buitengebied van Putten is ontstaan in april 2011 tijdens een informatieavond van Glashart over het verglazen van de kern van Putten.

Het oorspronkelijke doel van de initiatiefgroep was “*de aanleg van glasvezel in het buitengebied van Putten*” (Initiatiefnemer Putten, regel 65).

Nadat de initiatiefgroep was gevormd zijn zij verschillende keren bijeen geweest en gestart met het inwinnen van informatie bij verschillende partijen en te lobbyen bij de inwoners en lokale politiek om het belang van de aanleg van een glasvezelnet in het buitengebied van Putten. Met de resultaten werd met name het bij de initiatiefgroep heersende beeld; dat er zeer zeker behoefte was naar een glasvezelnet, bevestigd.

Op het moment dat het initiatief van start ging werd de initiatiefgroep gevormd door 9 initiatiefnemers (Initiatiefnemer Putten, regel 11 - 12). Voor het samenbrengen van deze groep initiatiefnemers heeft een bewoner uit het buitengebied het voortouw genomen (Initiatiefnemer Putten, regel 19). Van deze initiatiefgroep van 9 zijn op het moment van interviewen, nog 2 initiatiefnemers over (Initiatiefnemer Putten, regel 30). De reden die de geïnterviewde initiatiefnemer hiervoor aandraagt is dat het initiatief veel tijd vergt (Initiatiefnemer Putten, regel 33).

Deze initiatiefgroep heeft in 2014, de huidige Coöperatie Glasvezel Buitengebied Putten West U.A. opgericht.

Op het moment van afname van de interviews, is men in het gebied Putten West; in totaal bestaande uit 480 verblijfseenheden, begonnen met de aanleg van het glasvezelnet. Van de 480 verblijfseenheden hebben 288 verblijfseenheden zich op dit moment aangemeld voor de aansluiting op het glasvezelnet. Hiervan zijn er nu inmiddels 33 verblijfseenheden daadwerkelijk aangesloten. De geïnterviewde initiatiefnemer geeft aan dat hier voor het einde van 2015 nog 250 andere verblijfseenheden bij komen (Initiatiefnemer Putten, regel 723 - 726).

Met betrekking tot de andere delen in het buitengebied van Putten geeft de initiatiefnemer aan dat zij nu eerst verder gaan met het gebied Putten Midden. De initiatiefnemer vertelt dat hiervoor al een plan klaar ligt, met daarin een uitgewerkte structuur, en dat voor dit gebied zelfs al een vraagbundeling van 30% is behaald.

Burgerinitiatief gemeente Ede

In de gemeente Ede wonen in 2014 110.656 inwoners (CBS, 2014). Naast de stad Ede bestaat de gemeente Ede uit verschillende kleine buurtschappen en de grotere dorpen Lunteren, Bennekom en Otterlo. Het burgerinitiatief dat uit deze gemeente onderzocht is richt zich op het buitengebied van het dorp Lunteren. Dit gebied beslaat ongeveer 1.800 woningen (Glasvezelgids.nl, 2013).

De initiatiefgroep Lunteren.net houdt zich sinds 2013 bezig met het initiatief voor de aanleg van een glasvezelnet in het buitengebied van het dorp Lunteren (onderdeel van de gemeente Ede).

Het initiatief, met tot doel “*het realiseren van een snelle internetverbinding*” (Initiatiefnemer Lunteren, regel 71) is opgezet door een inwoner uit het buitengebied van Lunteren, nadat Reggefiber besloot in de kern van het dorp Lunteren wel glasvezel aan te gaan leggen.

Deze inwoner heeft vervolgens ook de andere initiatiefnemers bij elkaar gebracht, die elkaar ontmoeten tijdens een voorlichtingsbijeenkomst in de buurt (Initiatiefnemer Lunteren, regel 17). Momenteel bestaat de initiatiefgroep Lunteren.net uit 4 initiatiefnemers; de toenmalige ‘trekker’ van het initiatief heeft door een onderling verschil in inzicht zich afgelopen najaar teruggetrokken uit het initiatief.

Deze onderlinge spanningen binnen de initiatiefgroep hebben voor ongeveer 5 maanden vertraging in het proces en een kennisachterstand gezorgd.

Na het oplossen van de interne spanningen is in november 2014 door de overgebleven 4 initiatiefnemers de Stichting Lunteren.net opgericht. In navolging daarvan is in april 2015 de Coöperatie Lunteren.net opgericht.

Op het moment van het afnemen van de interviews heeft de initiatiefgroep nog geen feitelijke aanleg van het glasvezelnet kunnen realiseren.

De huidige initiatiefnemer gaf aan dat de initiatiefgroep zich, nu de interne spanningen zijn opgelost en de ontstane kennisachterstand is ingehaald, weer op een punt bevinden waarop zij volop verder kunnen met de uitvoering van hun initiatief.

4.1. Hoe is het proces verlopen, wat is er feitelijk gerealiseerd en is het initiatief in de ogen van de betrokkenen aan te merken als een succes?

4.1.1. Winterswijk

Nadat in 2011 een inventarisatie is gemaakt van de interesse van de inwoners uit het buitengebied van Winterswijk zijn in 2012 verschillende alternatieven (zoals bijvoorbeeld 4G) afgewogen. Uiteindelijk bleek glasvezel hierin de beste optie te zijn.

In 2013 is het SBBW druk bezig geweest met overleggen en lobbyen voor de aanleg van het glasvezelnet in het buitengebied. Eind 2013 en begin 2014 is men gestart met het verspreiden van flyers en het organiseren van informatieavonden, waarna ook de eerste vraagbundeling is opgestart. Met betrekking tot deze vraagbundeling was met de gemeente Winterswijk overeengekomen dat een deelnamepercentage van 60% behaald diende te worden.

Het behalen van dit percentage heeft veel tijd gekost. Hiervoor hebben ook veel ambassadeurs zich ingezet, waarbij zij langs de deuren gingen en met de mensen spraken. Toen bleek dat het deelnamepercentage van 60% niet behaald zou worden is bij de gemeente Winterswijk gevraagd om een verlaging naar 50%; waarmee de gemeenteraad uiteindelijk heeft ingestemd.

In het voorjaar van 2014 heeft de provincie Gelderland ervoor gekozen om op zoek te gaan naar partners die mee willen investeren in een breedbandnetwerk voor de buitengebieden binnen de provincie. Waar het CBBW aanvankelijk eerst wat terughoudender was richting deze provinciale aanpak is na veelvuldig overleg tussen diverse partijen in het najaar van 2014 besloten door de leden van het CBBW om aan te sluiten bij dit provinciale initiatief (de Gelderlander, 2014-c; Wethouder Winterswijk, regel 509 - 510). De reden om toch aan te sluiten bij deze provinciale aanpak is dat de aanlegkosten per huishouden, naar alle waarschijnlijkheid, dusdanig lager zullen uitvallen; waardoor aansluiting op het glasvezelnet financieel aantrekkelijker wordt (Initiatiefnemer Winterswijk, regel 308; Wethouder Winterswijk, regel 339 -343; Provincie Gelderland, 2015-b).

Het provinciale initiatief omvat op dit moment 10 gemeenten uit de regio Achterhoek. Voor de aanleg van het netwerk financiert de provincie Gelderland ongeveer de helft van de benodigde € 70 miljoen. Het overige kapitaal wordt door de gemeenten verstrekt, in de vorm van garantstellingen. Voorwaarde is wel dat pas gestart wordt met de aanleg als 50% van de inwoners en bedrijven in het buitengebied van de betreffende gemeente aan geeft aangesloten te willen worden (Achterhoeksnieuws.nl, 2015).

Op dit moment loopt het provinciale initiatief veel vertraging op doordat de financiering moet voldoen aan de Europese wet- en regelgeving. Om verder te mogen moet de Europese Unie eerst met deze financiering instemmen. De Europese Unie vindt echter dat niet duidelijk is welke gebieden over drie jaar niet over een netwerksnelheid van 30 Mb/s kunnen beschikken. Daarnaast moet er sprake zijn van open marktwerking, op basis van open aanbesteding. Volgens de huidige werkwijze wordt het initiatief echter ondergebracht in een besloten vennootschap, waardoor aan de vereiste van een open marktwerking niet wordt voldaan.

Op het moment van interviewen (mei 2015) ligt er nog geen glasvezelnet in het buitengebied van de gemeente Winterswijk. Tijdens het interview is de initiatiefnemer van Winterswijk gevraagd naar het feitelijke resultaat dat het initiatief tot nu toe heeft opgeleverd. De initiatiefnemer antwoordt daarop: *“Nu kan ik twee brillen opzetten, een hele zwarte en een hele roze. Als ik de roze bril opzet, zeg ik absoluut, we zijn een voorloper in Nederland, we hebben 50 procent aan intentieverklaringen gehaald, daarbij hebben we de provincie geïnspireerd om het voor de hele Achterhoek uit te rollen, daarom mogen wij als eerste gebruik maken van 70 miljoen euro provinciaal geld, daardoor is het initiatief nu zo ver als het is”. “Door de zwarte bril: “het heeft helemaal niks opgeleverd, want ik heb nog steeds geen toekomstbestendig internet”* (Initiatiefnemer Winterswijk, regel 288 - 299).

Met betrekking tot het overnemen van het initiatief door de provinciale aanpak zegt de initiatiefnemer van Winterswijk (regel 349 - 353): *“de Coöperatie was een middel en niet het doel. ‘Ons doel was snelle internetverbinding voor het buitengebied van Winterswijk’. En als je daarvoor een ander middel moet inzetten, waardoor het veel goedkoper wordt voor iemand anders, of wat de drempel verlaagd, dan zijn wij alleen maar voor”*.

De verwachting is, wanneer de snelle internetverbinding daadwerkelijk gerealiseerd is, de inwoners uit het buitengebied van Winterswijk het initiatief als succesvol zullen beschouwen omdat dan het beoogde doel is bereikt.

De wethouder van Winterswijk (regel 662 - 667) zegt over het feitelijke succes zelf: *“qua concreet resultaat zou ik het nog niet aanmerken als een succes. Maar wel qua de onderliggende doelen van samenwerken, urgentie van leefbaarheid op tafel leggen, etc.; dat is zeker wel gelukt. En ook gewoon van ‘goh, gewoon concreet, zo zou je dit soort dingen kunnen aanpakken’. Dus de werkwijze is op zich wel een succes, dat zag je ook wel met de vraagbundeling. Dat je nog de helft van de mensen met zo’n bedrag zo ver krijgt dat ze het willen betalen en meedoen”*.

4.1.2. Putten

Nadat de initiatiefgroep in april 2011 van start is gegaan, hebben zij direct zeer intensief contact gezocht met inwoners uit het buitengebied - om het belang van de aanleg van een glasvezelnet in het buitengebied over te brengen - en met andere (lokale) partijen, zoals de provincie Gelderland, de Europese Commissie, het ministerie van Economische Zaken en de gemeente Putten.

De initiatiefnemer geeft aan dat zij in het begin zeer veel moeite hebben moeten doen voor steun vanuit de gemeente omdat de gemeente niet op de hoogte was van het probleem waarmee ze in het buitengebied te maken hadden (Initiatiefnemer Putten, regel 440 - 441). De initiatiefnemer geeft ook aan dat dit één van de hobbels was waar zij mee te maken hebben gehad (Initiatiefnemer Putten, regel 437).

De initiatiefgroep is zeer intensief aan de slag gegaan met het inwinnen van informatie bij verschillende professionele partijen. Zo hebben zij contact gezocht met Glashart, Qubiss, KeiHarderwijk, Reggefiber, OpenNet, Rabobank, Fiber4All, Oost NV en verschillende andere initiatiefgroepen uit Nederland (Glasvezel buitengebied Putten, z.d.; Initiatiefnemer Putten, regel 179 - 187).

Begin 2014 bleek dat het financieel niet haalbaar was om het hele buitengebied van Putten in één keer van glasvezel te voorzien. Op dat moment is er door de initiatiefgroep voor gekozen om het buitengebied van Putten op te delen in 3 gebieden; Putten West, Putten Midden en Putten Oost (Initiatiefnemer Putten, regel 91 - 99). De initiatiefgroep heeft vervolgens besloten om de vraagbundeling op te starten in het gebied Putten West; bestaande uit 480 verblijfseenheden.

Op dit moment hebben uit het gebied Putten West 288 verblijfseenheden zich aangemeld voor de aanleg van het glasvezelnet (Initiatiefnemer Putten, regel 103 - 106). Hiervan zijn op dit moment 33 verblijfseenheden daadwerkelijk aangesloten op het glasvezelnet.

De initiatiefgroep hoopt dat de overige 250 verblijfseenheden in Putten West voor het einde van het jaar 2015 ook zijn aangesloten op glasvezel (Initiatiefnemer Putten, regel 724 - 725).

Gelet op de feitelijke resultaten van dit initiatief kan geconcludeerd worden dat, op het moment van interviewen, 33 verblijfseenheden in het gebied Putten West, zijn aangesloten op glasvezel. Hier zullen, voor het einde van 2015, nog eens 250 woningen bij komen (Initiatiefnemer Putten, regel 723-725).

Wanneer de initiatiefnemer gevraagd wordt in hoeverre hij het initiatief, op een schaal van zeer succesvol tot zeer onsuccesvol, acht, antwoordt hij: *“ voor 25% succesvol. Ja, we hebben glasvezel, maar niet in het hele buitengebied”* (Initiatiefnemer Putten, regel 787).

Zijn verwachting voor de toekomst is, dat er in het gebied Putten Midden ook een glasvezelnet aangelegd zal worden; mede omdat hiervoor al een plan ligt en een vraagbundeling van 30% is behaald.

Met betrekking tot aanleg in het gebied Putten Oost is dit nu nog onzeker. De initiatiefnemer verwacht wel dat ook daar in de toekomst glasvezel aangelegd zal worden. Hij voegt daar aan toe: *“Op een gegeven moment, wat je eigenlijk nu ook ziet gebeuren in Gelderland, gaat de overheid het oppakken. Maar ze zijn er nog lang niet”* (Initiatiefnemer Putten, regel 789 - 790). *“De politiek komt door burgerinitiatieven wat in beweging, ik denk dat de politiek het wel overneemt maar dat de inwoners het dan nog steeds wel zelf moeten betalen. Het zal geen nutsvoorziening worden, de overheid pakt het op en de burger betaald. Aangespoord door successen die al zijn behaald in Putten”* (Initiatiefnemer Putten, regel 795 - 799).

De betrokken wethouder vanuit de gemeente Putten geeft aan dat het eigenlijk nog te vroeg is om echte uitspraken te kunnen doen over het succes van het initiatief, omdat het nog maar gedeeltelijk is aangelegd. Wel zegt hij *“ik ben geneigd om te zeggen dat ik het een succes vindt, maar vraag het me over een jaar nog een keer”* (Wethouder Putten, regel 407 - 408).

4.1.3. Lunteren (Ede)

Nadat de initiatiefgroep Lunteren.net in 2013 van start is gegaan, zijn zij in de tweede helft van 2013 intensief bezig geweest met het lobbyen en onder de aandacht brengen van hun initiatief.

Ook heeft de initiatiefgroep in die periode veelvuldig contact gezocht met diverse partijen, zoals de gemeente Ede, provincie Gelderland, Oost NV, IBFN, CIF (Communication Infrastructure Fund), Reggefiber en nog vele anderen.

Eind 2013 heeft de initiatiefgroep een vraagbundeling opgestart, die gepaard ging met verschillende informatieavonden. Ook deze initiatiefgroep moest een deelnemingspercentage van 60% behalen. Rond de zomer van 2014 werd door de initiatiefgroep een deelnemingspercentage van 58% behaald. Hierna bleek echter dat een grondige opschoningsactie benodigd was, omdat er bijvoorbeeld dubbele aanmeldingen op één adres waren, adressen ondertussen niet meer bestonden, of bijvoorbeeld elektriciteitskastjes die ook een huisnummer hadden waren meegenomen (Lunteren.net, 2015-a; Initiatiefnemer Lunteren, regel 265 - 268). Deze opschoningsactie is in de afgelopen maanden door de initiatiefnemers en alle ambassadeurs uitgevoerd maar heeft (veel) meer tijd gekost dan aanvankelijk gedacht. Op het moment van interviewen ligt dit aanmeldpercentage rond de 61 à 62% van de 1.800 woningen in het gebied.

In het najaar van 2014 ontstond er binnen de initiatiefgroep een verschil van inzicht met een initiatiefnemer, dit kwam voort uit de discussie over het toelaten van andere partijen om zo de, voor inwoners, meest gunstige financiële situatie te creëren waarin de kosten zo laag mogelijk zouden uitvallen.

Dit verschil in inzicht heeft er in geresulteerd dat de uitwerking van de plannen van de initiatiefgroep en het procesverloop 3 maanden vertraging op liep (Lunteren.net, 2015b). Daarnaast is, door deze vertraging, ook een kennisachterstand ontstaan (Initiatiefnemer Lunteren, regel 454).

Door deze vertraging is uiteindelijk in november 2014 de formele stichting Lunteren.net opgericht en is in april 2015 de Coöperatie Lunteren.net opgericht (Initiatiefnemer Lunteren, regel 436).

De gemeente Ede heeft tijdens deze interne problematiek getracht te adviseren. De Programmamanager licht daarover het volgende toe: *“Door raad te geven, maar ook door respect voor de mensen te houden. Door positief-kritische feedback te geven; “let op mensen, hierdoor kan jullie initiatief echt stuk gaan”. Dus meer een beschouwende rol en door scherp te zijn; “let op, als je dit te lang laat voortbestaan kan dat een negatief effect hebben op de vraagbundeling”.* (Programmamanager Gemeente Ede, regel 390 - 394).

Op dit moment heeft het initiatief van Lunteren.net, behalve het overbrengen van het belang van glasvezel en de daarmee gecreëerde ‘goodwill’, nog geen feitelijke resultaten opgeleverd. Met betrekking tot de toekomst, verwacht de initiatiefnemer van Lunteren wel dat het beoogde doel; de realisatie van snel internet, nog behaald zal worden. Hij voegt daar aan toe “maar dat gaat tijd kosten, dat is de grote les” (Initiatiefnemer Lunteren, regel 405). Zijn persoonlijke hoop is dat het netwerk er eind 2016 ligt, en dat op dat moment de inwoners uit het buitengebied van Lunteren het initiatief dan ook als succesvol zullen beschouwen.

De betrokken programmamanager vanuit de gemeente Ede vertelt dat het, volgens hem, het komende half jaar cruciaal wordt voor de initiatiefgroep om begin 2016 de eerste spaan in de grond te kunnen zetten en hun doel te behalen (Programmamanager Gemeente Ede, regel 180 - 181). De programmamanager vindt het nu nog te vroeg om te spreken of het initiatief een succes is. Hij vertelt *“Het van de grond krijgen mag je tot een succes noemen. Maar dan leg ik de lat erg hoog en durf ik het pas een succes te noemen als we een of twee stappen verder zijn in het proces. Willen we heel eerlijk zijn: het is pas echt een succes als de laatste huizen zijn aangesloten”* (Programmamanager Gemeente Ede, regel 467 - 470).

Op dit moment vindt de programmamanager het ook nog te vroeg om een voorspelling te doen of het initiatief in de toekomst een succes zal worden. Dit is volgens hem afhankelijk van het high level design dat - naar verwachting - midden juni gepresenteerd zal worden, omdat dit high level design een goede weergave biedt van de haalbaarheid van het initiatief. Daarnaast zijn er ook nog veel onzekerheden binnen het initiatief. *“Gaan mensen uiteindelijk over tot echte deelname? Interesse*

tonen is één ding, maar echt deelnemen, daarvoor moet je contracten sluiten. Krijg je je financiering rond?. dat zijn hele wezenlijke zaken” (Programmamanager Gemeente Ede, regel 477 - 480). Wel zegt de programmamanager (regel 183): “Ik hoop oprecht dat dit initiatief een succes wordt”. “Het heeft elementen in zich om echt een succes te worden. Als deze het niet wordt, dan denk ik dat alle breedband initiatieven lastig worden” (Programmamanager Gemeente Ede, regel 474 - 476).

4.2. Welke motivaties hadden de initiatiefnemers voor het op zetten van de burgerinitiatieven?

4.2.1 Motivaties en drijfveren

Initiatiefnemers kunnen zeer uiteenlopende motivaties en drijfveren hebben om een burgerinitiatief op te zetten of zich daar bij aan te sluiten.

Omdat “motivatie de brandstof vormt voor elk initiatief”, is het belangrijk dat “met die brandstof zuinig wordt omgesprongen” (Denters, Tonkens, Verhoeven en Bakker, p. 36).

Denters, Tonkens, Verhoeven en Bakker (2013a, p. 36) onderscheiden drie verschillende soorten motieven, namelijk:

1. Sociale motieven: motieven om iets te ondernemen met anderen;
2. Doelgerichte motieven: motieven die bijdragen aan de kwaliteit van een buurt, dorp of stad;
3. Persoonlijke motieven: motieven die het eigen belang raken.

Tijdens het onderzoek is aan alle initiatiefnemers gevraagd hoe zij het doel van hun initiatief omschrijven. Alle geïnterviewde initiatiefnemers benoemen dat het doel van hun initiatief neerkomt op een snelle breedbandverbinding in het buitengebied van hun gemeente; ofwel de aanleg van een glasvezelnet. Twee van de drie initiatiefnemers geven daarnaast aan dat dit doel ook toekomstgericht is, met het oog op de leefbaarheid van het buitengebied.

Binnen het onderzoek is de initiatiefnemers gericht gevraagd naar hun motivaties om zich in te zetten voor de aanleg van glasvezel in het buitengebied. Alle geïnterviewde initiatiefnemers zijn zelf inwoner van het buitengebied en hebben dus dagelijks te maken met de kwestie waarvoor zij zich in zetten.

Tijdens de afgenomen interviews worden zowel persoonlijke als sociale motieven genoemd voor de inzet binnen het initiatief.

Twee van de drie geïnterviewde initiatiefnemers gaven aan dat zij zich vanuit persoonlijk motief in zetten voor het initiatief, ook wel eigen belang. Deze initiatiefnemers zijn beiden ondernemer en gaven aan dat zij hiervoor afhankelijk zijn van een goede breedbandverbinding.

De derde geïnterviewde initiatiefnemer gaf aan geen eigen belang te hebben bij het initiatief: “sterker nog,” zei hij, “voor telebankieren en mailen hoef ik het niet te doen” (Initiatiefnemer Lunteren, regel 28-29). Deze initiatiefnemer vindt de aanleg van een glasvezelnet vooral maatschappelijk erg belangrijk en gaf aan zich in te zetten om iets te willen bijdragen aan het buitengebied van Lunteren.

Binnen alle drie de initiatieven nam een buurtbewoner het initiatief en bracht de initiatiefnemers bij elkaar. In alle onderzochte initiatiefgroepen bestonden deze groepen allemaal uit buurtbewoners. Er kan dus gesteld worden dat de kring waarbinnen de onderzochte initiatieven zijn ontstaan de buurt is.

Deze uitkomsten komen overeen met de bevindingen uit het onderzoek naar burgerinitiatieven in Overijssel van Denters, Bakker, Oude Vrielink en Boogers (2013b, p. 15). Uit dit onderzoek kwam naar voren dat bij verreweg de meeste burgerinitiatieven, namelijk in 55% van de onderzochte initiatieven, een inwoner/buurtbewoner het initiatief nam.

4.2.2. Samenstelling en representativiteit

Uit eerdere onderzoeken blijkt dat bij bestuurlijke participatie bepaalde vormen van selectiviteit optreden, zo zijn veelal mannen, hoger opgeleiden en mensen van middelbare leeftijd oververtegenwoordigd (Bakker, Denters & Klok, 2011, p. 406).

Eerder werd al aangetoond dat deze vormen van selectiviteit hun oorsprong vinden in motivaties en de beschikbaarheid van hulpbronnen (Bakker, Denters & Klok, p. 406)³.

Omdat eenzijdig samengestelde groepen tegen verschillende problemen aan kunnen lopen, is in dit onderzoek tevens gekeken naar de samenstelling en representativiteit van de initiatiefgroepen.

Volgens Bakker, Denters en Klok (2011, p. 403) is selectieve participatie vanuit democratisch perspectief om twee redenen van belang.

Allereest omdat iedere burger moet beschikken over dezelfde mogelijkheden om invloed uit te oefenen. Vanuit dit punt is sociale representativiteit van belang en vormt selectieve (over-)participatie van bijvoorbeeld mannen óf vrouwen, of van jongeren óf ouderen, een probleem. Een eenzijdige samenstelling van de initiatiefgroep kan er bijvoorbeeld aan bijdragen dat anderen zich buitengesloten voelen en besluiten niet deel te nemen aan het initiatief. Daarnaast kan het zo zijn dat het eenzijdig samengestelde initiatiefgroepen ontbreekt aan inlevingsvermogen en zelfkritiek (Denters, Tonkens, Verhoeven en Bakker (2013, p. 37).

Ten tweede kan selectieve participatie gevolgen hebben voor de politieke agenda. Hiervan is sprake wanneer ideeën, wensen en voorkeuren van de participatie-elite afwijken van die van de bevolking als geheel. Om deze reden is inhoudelijke representativiteit van belang (Bakker, Denters en Klok, 2011, p. 403).

Een scheve inhoudelijke representativiteit kan een negatieve werking hebben op het procesverloop van burgerinitiatieven en op de publieke tevredenheid omdat het de initiatiefgroep aan legitimiteit en autoriteit ontbreekt wanneer de door de initiatiefgroep beoogde doelen niet worden gedragen door de andere bewoners (Irvin & Stansbury, 2004, p. 59).

4.2.2.1. Sociale representativiteit

In dit onderzoek is allereerst gekeken naar de sociale representativiteit van de initiatiefgroepen.

Bij sociale representativiteit wordt bekeken of er sprake is van selectieve participatie onder verschillende bevolkingsgroepen (bijv. mannen of vrouwen, jongeren of ouderen) (Bakker, Denters en Klok, 2011, p. 403).

Deze sociale representativiteit is in dit onderzoek op vijf verschillende punten onderzocht, namelijk: geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, inkomen en het wel of niet hebben van werk.

Hierbij valt in alle onderzochte initiatiefgroepen direct op dat mannen en ouderen (van boven de 35 jaar) oververtegenwoordigd zijn. In twee van de drie initiatiefgroepen zitten zelfs alleen maar mannen en in de initiatiefgroep van Lunteren zit één vrouw; van de in totaal 4 initiatiefnemers.

Daarnaast waren er in 2 van de 3 initiatiefgroepen meer werkenden dan niet-werkenden actief. In de derde initiatiefgroep was het aantal werkenden en niet-werkenden gelijk; deze groep bestaat uit twee ondernemers, een gepensioneerd en een niet-werkende. Deze verdeling was hetzelfde met betrekking tot de hogere inkomens en met betrekking tot de genoten opleiding. In twee van de drie initiatiefgroepen waren namelijk meer initiatiefnemers actief die een hoger inkomen hebben dan initiatiefnemers die een lager inkomen hebben, en in de derde initiatiefgroep waren het aantal initiatiefnemers met een hoger inkomen en initiatiefnemers met een lager inkomen gelijk. Gekeken naar het opleidingsniveau, is in twee van de drie initiatiefgroepen sprake van meer initiatiefnemers die een hoger opleidingsniveau hebben genoten dan initiatiefnemers die een lager opleidingsniveau

³ De voorhanden zijnde hulpbronnen worden besproken onder paragraaf 4.3.

hebben genoten. In de derde initiatiefgroep was het aantal initiatiefnemers dat een hogere opleiding heeft genoten en het aantal dat een lagere opleiding heeft genoten gelijk.

Wanneer we een vergelijking maken met het onderzoek in Overijssel van Denters, Bakker, Oude Vrielink en Boogers (2013b) zien we dat een oververtegenwoordiging van mannen ook in 34% van onderzochte initiatiefgroepen geconstateerd werd, hier moet echter wel bij genoemd worden dat in het merendeel van de initiatiefgroepen (53%) mannen en vrouwen evenredig vertegenwoordigd waren.

Om de representativiteit van de samenstelling van de initiatiefgroep te vergelijken is ook aan de betrokkenen vanuit de gemeenten gevraagd in hoeverre zij het betreffende initiatief representatief vinden voor de andere inwoners uit het gebied.

Twee van de drie betrokkenen gaven aan deze representativiteit (over het algemeen) wel goed te vinden (Programmamanager gemeente Ede, regel 19; Wethouder Winterswijk, regel 26).

Zo benoemt de wethouder van Winterswijk dat hij de initiatiefgroep over het algemeen wel representatief vindt met betrekking tot de achtergronden van de initiatiefnemers, maar dat het wel de “early-adapters qua glasvezel” waren; “de mensen die het belang van glasvezel al wel heel snel zagen” (Wethouder Winterswijk, regel 26 - 32).

De wethouder uit Putten vertelde dat de initiatiefnemers minder representatief waren voor het buitengebied omdat het gebied voor het grote deel uit agrariërs en burgerlijke gezinnen bestaat. De behoefte is bij agrariërs wel aanwezig, maar bestaat niet direct uit heel snel internet. Als ze een betrouwbare verbinding hebben is het vaak al genoeg. Een aantal bedrijven gaf aan te vertrekken uit het buitengebied als zij niet op termijn over een snelle internetverbinding konden beschikken” (Wethouder Putten, regel 25 - 30).

De wethouder voegt daar nog aan toe: *“Dus daarvoor was het belangrijk. Maar je kunt niet zeggen “dit was een huisvader met gezin die zo nodig snel internet wilde hebben”. Daar lag nog een hele missie; om duidelijk te maken dat snel internet niet alleen voor bedrijven belangrijk is, maar dat ook burgers er heel veel plezier van kunnen hebben”* (Wethouder Putten, regel 34 - 38).

Opvallend in de samenstellingen van alle initiatiefgroepen die aan dit onderzoek hebben meegewerkt, is dat deze allen voor de helft of meer, bestaan uit ondernemers.

Vanuit het politieke gelijkheidsideaal “is het problematisch wanneer mensen in een bevoorrechte sociaaleconomische positie ook in de politieke besluitvorming onevenredig veel invloed zouden hebben” (Bakker, Denters & Klok, 2011, p. 12).

Het is echter af te vragen in hoeverre een scheve sociale representativiteit als problematisch moet worden beschouwd, zolang de doelen van de initiatiefnemers overeen komen met de wensen van de andere bewoners. Bakker, Denters en Klok (2011, p. 413) benoemen dat “met de lusten van participatie komen ook lasten. Het kost inspanning en tijd om in de buurt betrokken te zijn. Wanneer die lasten op de schouders terechtkomen van degenen met de meeste hulpbronnen, kan dat moeilijk als problematisch worden beschouwd”.

4.2.2.2 Inhoudelijke representativiteit

Om te onderzoeken in hoeverre de doelen van de initiatiefnemers overeen komen met de wensen van de inwoners is de inhoudelijke representativiteit onderzocht.

Om een initiatief een kans van slagen te geven is het van belang dat het doel van een initiatief overeenkomt met de wensen van de inwoners van de betreffende buurt, wijk of dorp.

Alle initiatiefnemers geven aan dat het door hun beoogde doel werd ondersteund door de inwoners. Dit is ook onderzocht middels enquêtes, waarin de initiatiefgroepen de behoefte en meningen van de inwoners uit het buitengebied hebben geïnventariseerd.

De initiatiefnemers benoemden dat het belang van het na te streven doel; een snelle internetverbinding, bij veel bewoners nog niet zo sterk aanwezig was (Initiatiefnemer Winterswijk, regel 83 - 95; Initiatiefnemer Putten, 646 - 651; Initiatiefnemer Lunteren, regel 86 - 91). Zij hebben hierin door middel van veel lobbywerk, informatieavonden, persoonlijke gesprekken en flyers verandering proberen te brengen.

Wanneer in de interviews gevraagd wordt naar het feitelijke resultaat van het initiatief valt ook op dat alle betrokkenen het verhoogde bewustzijn van het belang van het doel en van het initiatief als een (mede-)resultaat benoemen.

Tevens vormt de door de initiatiefgroepen uitgevoerde vraagbundeling een belangrijke maatstaf voor de inhoudelijke representativiteit van de initiatieven. Deze inventarisatie geeft inzicht in de daadwerkelijke intentie om aangesloten te willen worden op het aan te leggen glasvezelnet. Met een minimaal te behalen percentage van 50% (in het geval van het initiatief voor Winterswijk) en 60% (bij de initiatieven van Putten en Lunteren) wordt geëist dat minimaal de helft van de inwoners, of een meerderheid van de inwoners, het beoogde doel van het initiatief steunt.

Bij alle initiatiefgroepen is dit minimaal vereiste percentage ook daadwerkelijk behaald (Initiatiefnemer Winterswijk, regel 93; Initiatiefnemer Putten, regel 81; Initiatiefnemer Lunteren, regel 208). Dit toont aan dat door minimaal 50% van de inwoners uit het betreffende gebied het beoogde doel van het initiatief wordt gesteund. Hierdoor is direct de inhoudelijke representativiteit van de onderzochte initiatieven gewaarborgd, want indien er sprake was geweest van een discrepantie tussen de beoogde wensen van de initiatiefgroep en de inwoners van het buitengebied, dan was er geen positieve vraagbundeling behaald.

4.3. Welke contacten hadden de initiatiefnemers en beschikten zij over voldoende tijd, geld, kennis en vaardigheden om hun initiatief uit te voeren?

Naast de voorhanden zijnde hulpbronnen, zoals tijd, geld, kennis en vaardigheden, kunnen contacten ook een grote rol van betekenis spelen in het procesverloop en succes van burgerinitiatieven.

Het succes en procesverloop van burgerinitiatieven hangt in sterke mate af van de vaardigheden, geld, kennis en tijd die de initiatiefnemers tot hun beschikking hebben. De mate waarin initiatiefnemers zelf over deze 'toerusting' beschikken verschilt echter sterk per initiatief (Denters, Bakker, Oude Vrielink en Boogers, 2013a, p. 15).

Het is daarom zaak dat professionele ondersteuners het belang van deze hulpbronnen erkennen en helpen, daar waar onvoldoende hulpbronnen voorhanden zijn, dit te ondervangen (Denters, Tonkens, Verhoeven en Bakker, 2013, p. 38).

Daarnaast kunnen contacten een grote rol van betekenis spelen in het procesverloop en succes van burgerinitiatieven, doordat deze contacten bijvoorbeeld ondersteuning kunnen bieden aan de initiatieven maar wellicht ook kunnen helpen bij het oplossen van knelpunten.

Dit kunnen allerlei uiteenlopende contacten zijn, zoals met de inwoners, maar ook met particuliere organisaties en overheden.

4.3.1. Contacten

In dit onderzoek is gericht gekeken naar de contacten die hebben bijgedragen aan het procesverloop en succes van de initiatieven, vervolgens is er gekeken of de initiatiefnemers voorafgaand aan het initiatief al contacten hadden met deze partijen.

Zoals al eerder benoemd zijn alle onderzochte initiatiefgroepen ontstaan binnen de eigen woonomgeving, waarbij de oorspronkelijke initiatiefnemers bij elkaar gebracht zijn door een ander

lid van de initiatiefgroep. Dit toont aan dat in de onderzochte initiatiefgroepen in ieder geval bonding social capital⁴ aanwezig was.

Uit de interviews blijkt verder dat twee van de drie onderzochte initiatiefgroepen voorafgaand aan het opzetten van hun initiatief nog geen contacten hadden met de betreffende gemeente of de provincie. De initiatiefgroep uit Winterswijk had bij het opzetten van hun initiatief al wel contacten met de gemeente Winterswijk omdat het doel voor het verbeteren van de digitale infrastructuur voortkwam uit de werkgroep Economische Bedrijvigheid van de Buurtschappenvisie Winterswijk, waarbij ook de gemeente Winterswijk betrokken was (Initiatiefnemer Winterswijk, regel 99; Wethouder Winterswijk, regel 14 -15).

Alle andere contacten van onderzochte initiatiefgroepen, zoals bijvoorbeeld met de provincie Gelderland, Oost NV of Reggefiber, zijn tot stand gekomen doordat de betreffende initiatiefgroep of initiatiefnemers tijdens het procesverloop het eerste contact hebben gezocht met deze partijen (Initiatiefnemer Putten, regel 175; Initiatiefnemer Lunteren, regel 233).

Dit wijst er op dat er binnen de onderzochte initiatiefgroepen in de beginfase van het initiatief maar in beperkte mate sprake was van de aanwezigheid van linking social capital. Tijdens het procesverloop en de uitvoering van de initiatieven hebben de initiatiefgroepen echter vele inspanningen gedaan om meer linking social capital te vergaren.

4.3.2. Geld

In dit onderzoek is aan de initiatiefnemers gevraagd in hoeverre zij als hulpbron geld voorhanden hadden voor de financiële ondersteuning van het initiatief. Daarnaast is ook gevraagd of zij, met betrekking tot de financiële middelen knelpunten hebben ervaren.

Uit het onderzoek kwam naar voren dat geld een groot knelpunt is. Alle drie ondervraagde initiatiefnemers gaven aan dat zij in onvoldoende mate, of zelfs in ruim onvoldoende mate, geld voorhanden hadden (Initiatiefnemer Winterswijk, regel 114; Initiatiefnemer Putten, regel 202 - 203; Initiatiefnemer Lunteren, regel 112).

Daarnaast gaven alle initiatiefnemers aan dat geld onmisbaar is voor de realisatie van hun initiatief (Initiatiefnemer Winterswijk, regel 193; Initiatiefnemer Putten, regel 263 - 265; Initiatiefnemer Lunteren, regel 269 - 270).

Dit gecreëerde beeld wordt ook gedragen door het onderzoek van Denters, Bakker, Oude Vrielink en Boogers (2013b, p. 24) waarin 71% van de ondervraagden aan gaf dat financiële ondersteuning nodig was voor hun initiatief.

4.3.3. Middelen

Met betrekking tot middelen gaven alle initiatiefnemers aan dat zij deze wel in voldoende mate voorhanden hadden. Zo vertelde de initiatiefnemer uit Lunteren (regel 155 - 159) dat een andere initiatiefnemer over een zaaltje beschikt waarvan de initiatief groep kosteloos gebruik mag maken om bijvoorbeeld informatieavonden te organiseren.

Alle ondervraagde initiatiefnemers gaven aan dat ook de voorhanden zijnde middelen nodig zijn (geweest) voor de uitvoering van hun initiatief, maar gaven ook aan dat, indien deze niet genoeg voorhanden waren geweest, hier ook wel oplossingen voor te vinden zijn.

Deze antwoorden zijn vergeleken met de uitkomsten uit het onderzoek van Denters, Bakker, Oude Vrielink en Boogers (2013b, p. 24), waarin 52% van de onderzochte initiatieven aangaf dat de ondersteuning 'in natura'; zoals het gebruik kunnen maken van een vergaderruimte of apparatuur, benodigd was. Hieruit blijkt dat niet alle initiatieven behoefte hebben aan ondersteuning 'in natura', in de vorm van middelen.

⁴ Zie paragraaf 2.2.2. voor een korte uiteenzetting van de verschillende vormen van contacten.

4.3.4. Kennis en vaardigheden

Met betrekking tot kennis en vaardigheden gaven 2 van de 3 initiatiefgroepen aan dat zij deze in onvoldoende mate voorhanden hadden voor de uitvoering van hun initiatief (Initiatiefnemer Winterswijk, regel 119 - 121; Initiatiefnemer Lunteren, regel 184).

De geïnterviewde initiatiefnemers gaven aan dat dit vooral te wijten was aan het feit dat het initiatief voor de aanleg van glasvezel in het buitengebied van Nederland vrij nieuw was, waardoor gemeenten, maar ook andere organisaties en partijen geen eerdere ervaring hadden in het ondersteunen van een dergelijk initiatief. De initiatiefnemer van Winterswijk (regel 119 - 121) zegt hierover bijvoorbeeld: *“het is nieuw, we waren een pionier op het gebied. De groep had wel de vaardigheden om een project aan te pakken, maar inhoudelijk moesten we echt nog wel leren, maar dit geldt ook voor de gemeente”*.

Alle initiatiefnemers vertelden dat de kennis en vaardigheden onmisbaar zijn geweest voor de uitvoering en realisatie van hun initiatief. Dit beeld wordt tevens gedeeld door 53% van de ondervraagden uit het onderzoek van Denters, Bakker, Oude Vrielink en Boogers (2013b, p. 24). Hierbij gaf 53% van de ondervraagden aan dat advies en informatie nodig of onmisbaar was bij hun initiatief.

4.3.5. Tijd

Dan is tot slot onderzocht in hoeverre de initiatiefnemers voldoende de beschikking hadden over tijd om zich in te zetten en bezig te houden met de realisatie van het initiatief.

Hierbij gaven twee initiatiefnemers aan daar wel (voldoende) de beschikking over te hebben (Initiatiefnemer Winterswijk, regel 114 - 115; Initiatiefnemer Lunteren, regel 104 - 106). De derde initiatiefnemer gaf echter aan zijn initiatiefgroep in ruim onvoldoende mate de beschikking had over tijd. Hij legt hier over uit dat *“Tijd heb je nooit voldoende, maar tijd is prioriteit; heb ik ooit al eens geleerd. Dus als de prioriteit maar hoog genoeg is dan ontstaat er vanzelf tijd”* (Initiatiefnemer Putten, regel 198 - 199).

4.4. Is door lokaal bestuur ondersteuning aan de initiatiefnemers geboden en/of is er door het lokale bestuur rekening gehouden met de motivaties, contacten en gebrek aan tijd, geld en kennis/vaardigheden van de initiatiefnemers?

Tijdens de interviews is alle initiatiefnemers gevraagd welke vormen van ondersteuning zij ontvangen hebben, hierin is voorafgaand aan de interviews al het onderscheid aangebracht tussen de volgende vormen van ondersteuning:

- Financiële ondersteuning/geld;
- Middelen: bijvoorbeeld het ter beschikking stellen van zaalruimtes, reclamemiddelen, apparatuur (computers, beamers, etc.);
- Kennis, vaardigheden, informatie en/of advies ten behoeve van de uitvoering van het initiatief;
- Contacten.

Daarnaast werd ook nog de optie “anders, namelijk ...” gegeven, waarbij de initiatiefnemers alle, nog niet genoemde, vormen van ondersteuning konden aan vullen.

Omdat er verschillen kunnen bestaan tussen de daadwerkelijk aangeboden ondersteuning en de daadwerkelijk gebruikte ondersteuning is in de interviews gevraagd welke ondersteuning aan de initiatiefnemers is aangeboden en daarna gevraagd van welke ondersteuning zij daadwerkelijk gebruik hebben gemaakt.

Tot slot is, om de antwoorden van de initiatiefnemers te kunnen vergelijken, aan de betrokkenen vanuit de gemeenten gevraagd welke ondersteuning zij mogen bieden aan initiatieven en welke ondersteuning zij specifiek aan de onderzochte burgerinitiatieven hebben geboden.

Tijdens de interviews werd al vrij snel duidelijk dat alle onderzochte initiatieven, in welke vorm en van welke partij dan ook, ondersteuning hebben gehad van andere partijen bij de uitvoering en realisatie van hun initiatief.

4.4.1. Ondersteuning initiatief Winterswijk

Het initiatief van Winterswijk heeft verschillende vormen van ondersteuning aangeboden gekregen en daar ook gebruik van gemaakt.

Zo vertelde de initiatiefnemer van Winterswijk (regel 155 - 161): dat zij financiële ondersteuning hebben gehad in de vorm van een lening van de provincie en dat zij daarnaast ook contacten met adviseurs aangedragen hebben gekregen waaruit veel kennis, informatie en advies is voortgekomen. Verder in het interview vult de initiatiefnemer van Winterswijk (regel 175 - 176) aan dat zij ook ondersteuning hebben gehad in de vorm van middelen, hierover vertelt hij *“we mochten bijvoorbeeld vergaderen bij de gemeente, waar ook koffie en andere faciliteiten aanwezig waren”*.

De betrokken wethouder van de gemeente Winterswijk vertelde dat er in principe heel veel mogelijk is ter ondersteuning. *Als gemeente kun je ambtelijke capaciteit bijzetten en daar zijn we in principe vrij in. Maar ga je nou een stap verder en kom je echt bij het aanleggen van zo’n glasvezelnetwerk, dan kom je op een bepaald moment in de aanbestedingsregels terecht en met Europese staatsteunregels wordt je wel wat beperkt. Maar in principe kan er wel heel veel”* (Wethouder Winterswijk, regel 82 - 89). De initiatiefgroep heeft ook ondersteuning gekregen bij de verzending van poststukken, briefpapier, postzegels en enveloppen zijn daarbij ook beschikbaar gesteld.

De initiatiefgroep van het CBBW heeft in de uitvoering en realisatie van hun initiatief de beschikking gehad over alle bovengenoemde vormen van ondersteuning.

Daarnaast wordt door de initiatiefnemer ook nog aangevuld dat de persoonlijke ondersteuning van het initiatief door de wethouder hen ook in de uitvoering van hun initiatief een stuk verder heeft geholpen. De initiatiefnemer vertelt dat deze wethouder bijvoorbeeld op veel avonden ook zijn verhaal vertelde en dat deze support *“een sfeer van vertrouwen geeft”* (Initiatiefnemer Winterswijk, regel 195).

4.4.2. Ondersteuning initiatief Putten

De initiatiefnemer van Putten geeft aan dat zijn initiatiefgroep drie verschillende vormen van ondersteuning aangeboden heeft gekregen en daar ook gebruik van heeft gemaakt, namelijk: middelen, contacten, kennis, informatie, advies en vaardigheden .

Na veel lobbyen bij de gemeente, heeft ook een medewerker van de gemeente zitting genomen in de initiatiefgroep, om deze bij de realisatie en uitvoering van het initiatief te ondersteunen (Initiatiefnemer Putten, regel 310 - 312).

In het interview met de betrokken wethouder vanuit de gemeente Putten wordt duidelijk welke afweging door de gemeente is gemaakt bij het bieden van ondersteuning: *“De vraag begint altijd met: wat is het doel? Is het een particulier of privaat doel, dan verlenen wij daar als gemeente geen medewerking aan. Dient het een publiek doel, dan gaan er twee vragen spelen. De eerste; is het een commerciële activiteit, en is het doel geld genereren of winst maken? Ook dan zullen wij niet mee doen. Heeft het een maatschappelijke insteek, dan zullen wij zeggen “Oké, dit is iets wat ondersteuning vanuit de publieke overheid gebiedt””* (Wethouder Putten, regel 80).

In het geval van het onderzochte glasvezelinitiatief gaf de wethouder aan dat besloten is om het initiatief te ondersteunen omdat er een maatschappelijk doel mee gemoeid is.

De betrokken wethouder bevestigde dat de initiatiefgroep bij de gemeente Putten heeft gevraagd om ondersteuning aan het initiatief te bieden. In eerste instantie ging dat, volgens hem, *“om een stukje publiciteit; om mensen warm te maken en de noodzaak van de aanleg duidelijk te maken”* (Wethouder Putten, regel 97 - 98). Dit betreft dus meer persoonlijke steun richting het initiatief. Deze steun heeft de gemeente Putten geboden aan het initiatief middels de gemeentelijke website en via publicaties. Daarnaast hebben we de initiatieven bezocht, gezorgd dat duidelijk werd dat zij de volledige support hadden van de gemeente” (Wethouder Putten, regel 130 - 132).

De wethouder vertelde dat de gemeente bij de aanleg van het glasvezelnetwerk, het drukriool ter beschikking heeft gesteld. Omdat de initiatiefgroep op de financiële markt onvoldoende geld kon krijgen om de aanleg haalbaar en betaalbaar te houden is heeft de gemeente; *een revolverend fonds opgezet tegen een percentage van 2,5%”* (Wethouder Putten, regel 99 - 106).

De wethouder voegde hier nog aan toe dat de initiatiefgroep, met betrekking tot de financiering, zelf ook nog een financiering bij de provincie Gelderland geregeld hebben, in de vorm van een lening.

4.4.3. Ondersteuning initiatief Lunteren

Het initiatief van Lunteren heeft verschillende vormen van ondersteuning ter beschikking gehad.

Allereerst is zowel door de gemeente Ede, als door de provincie Gelderland, financiële ondersteuning ter beschikking gesteld.

Gemeentelijke financiële ondersteuning is, tot nu toe, twee keer verleend.

Allereerst is een bedrag van €10.000,- ter beschikking gesteld voor het organiseren van voorlichtingsavonden en het verspreiden van foldertjes (Initiatiefnemer Lunteren, regel 112 - 114; Programmamanager Gemeente Ede, regel 56 - 57). Daarnaast heeft de initiatiefgroep verder in het procesverloop nogmaals € 3.5000,- ter beschikking gekregen voor het opstellen van een high level design (Programmamanager Gemeente Ede, regel 446 - 447), waarmee zij de haalbaarheid van hun initiatief kunnen bepalen.

Van de provincie Gelderland heeft de initiatiefgroep provinciale financiële ondersteuning toegezegd gekregen in de vorm van een lening van € 1 miljoen (Initiatiefnemer Lunteren, regel 123 - 124, Programmamanager Gemeente Ede, regel 154).

Naast financiële ondersteuning heeft de gemeente Ede diverse middelen ter beschikking gesteld aan de initiatiefgroep. Allereerst heeft de gemeente voor de vraagbundeling, de BAG-lijst (Basisregistratie Adressen en Gebouwen) en geo-capaciteit (in de vorm van kaarten) aan de initiatiefgroep ter beschikking gesteld en hebben zij post verstuurd aan de inwoners uit het gebied om hen te informeren over het initiatief waarin de gemeente, op name van de toenmalige wethouder, ook haar steun aan het initiatief uitsprak (Initiatiefnemer Lunteren, regel 219 - 220; Programmamanager Gemeente Ede, regel 34 - 39).

Daarnaast is ook ambtelijke capaciteit ter beschikking gesteld, in de vorm van een aanspreekpunt binnen de gemeente Ede (Programmamanager Gemeente Ede, regel 199 - 200). Voor de eerste fase van het initiatief was hiervoor 80 uur ter beschikking gesteld. Op dit moment moet nog worden afgesproken hoeveel uur ter beschikking wordt gesteld voor de volgende fase, maar dit zal afhankelijk zijn van de uitkomsten van het high level design en de haalbaarheid (Programmamanager Gemeente Ede, regel 258 - 263).

4.4.4. Rekening houden met

Zoals al eerder gesteld onder deelvraag 2, is het belangrijk dat professionele ondersteuners, bijvoorbeeld vanuit lokaal bestuur, het belang van deze hulpbronnen (zoals tijd, geld, kennis en vaardigheden en middelen) erkennen en helpen, daar waar onvoldoende hulpbronnen voorhanden zijn, dit proberen te ondervangen (Denters, Tonkens, Verhoeven en Bakker, 2013, p. 38).

In dit onderzoek is onderzocht in hoeverre de ondersteuners rekening hebben gehouden met deze motivaties, contacten en het gebrek aan hulpbronnen door hen gericht te vragen naar de afweging die zij maken voordat zij bepaalde ondersteuning bieden.

De wethouder van de gemeente Winterswijk vertelde dat zij, onder andere bij dit onderzochte initiatief, vooral hebben gekeken naar wat praktisch is, wie wat doet. Hierover gaf hij het voorbeeld van mailings en het adressenbestand waarover zij wel kunnen beschikken maar de initiatiefnemers niet vanwege de privacy van persoonsgegevens, *we mogen niet zo maar namen geven, daar komt zo'n stichting niet aan. Dus dat hebben wij voor hen geregeld* (Wethouder Winterswijk, regel 170 - 176).

Daarnaast vertelde de wethouder dat er afwegingen worden gemaakt wat er wel of niet aan initiatiefnemers kan worden overgelaten, de gemeente, als raad heeft een toetsende rol en de mogelijkheid om nee te kunnen zeggen (Wethouder Winterswijk, regel 202 - 206).

De wethouder van de gemeente Putten geeft aan dat sowieso altijd afgewogen wordt of het een publieke taak betreft (Wethouder Putten, regel 142).

Daarna wordt volgens de wethouder afgewogen welke mogelijke randverschijnselen het oproept. *"Stel dat ik hier 'ja' tegen zeg, wat overkomt mij dan?"* (Wethouder Putten, regel 143). Hij legt hier bij uit: *"Want ik zou niet willen dat ik tegen deze mensen ja zeg, dat er morgen een vergelijkbaar initiatief ontstaat en dan nee moet zeggen"* (Wethouder Putten, regel 143 - 146).

De programmamanager van de Gemeente Ede (regel 220 - 223) licht toe dat voorafgaand aan het bieden van de ondersteuning is afgewogen of het wel of geen goed initiatief was. Op dat moment was er geen ander initiatief op het gebied van breedband. De overweging was voornamelijk: *"dit moet door, dit willen we echt een kans van slagen geven. Het belang voor het gebied is groot"*.

Meer specifiek toegespitst op de verschillende vormen van de geboden ondersteuning legt de programmamanager van de gemeente Ede uit dat bij het bieden van eventueel nieuwe financiële ondersteuning ook rekening gehouden moet worden met de gevolgen voor andere initiatieven. Zo vertelt hij (regel 56 - 62) *"zie Lunteren.net, die hebben een keer €10.000,- ter beschikking gehad en een keer €3.500,-. Ik weet dat er nog een vraag komt rondom een bedrag van €40.000,-. Daarvan weten we niet of we dat wel willen omdat er zoveel initiatieven zijn die wel eens ondersteuning van de gemeente zouden willen. Dus hier moet de gemeente op zoek naar hoe zij initiatieven willen ondersteunen, daarop moet eigenlijk een soort nieuw beleid komen. In het kader van gelijkheid van bestuur"*.

Daarnaast is bij het beschikbaar stellen van ambtelijke capaciteit de specifieke afweging gemaakt hoeveel uren reëel is en of dit in overeenstemming is met andere initiatieven (Programmamanager Gemeente Ede, regel 253 - 254). De programmamanager vertelt hierbij dat het beschikbaar stellen van ambtelijke capaciteit altijd wordt afgewogen op basis van eigen inbreng, waarbij er een 50/50 basis wordt gehanteerd (Programmamanager Gemeente Ede, regel 52).

4.5. Hebben zich tijdens het proces knelpunten voorgedaan die voortkwamen uit (a) beleid en procedures van betrokken instanties en (b) onwil/onbegrip van bestuurders/professionals ten aanzien van de burgerinitiatieven en wat is aan deze knelpunten gedaan?

Vaak raken burgerinitiatieven het werkveld van verschillende afdelingen, organisaties en instanties, zoals van bijvoorbeeld het lokale bestuur. Terwijl deze instanties en organisaties vaak gericht zijn op het uitvoeren van eigen beleid, volgens (bureaucratische) organisatievormen en eigen logica, hebben

burgers moeite om zich een ‘weg te banen door het bestuurlijke oerwoud’ (Denters, Tonkens, Verhoeven en Bakker, 2013, p. 40).

Deze organisaties kunnen daarom niet alleen burgerinitiatieven helpen bij de uitvoering en realisatie van hun initiatief, maar ook, door de werkwijzen, procedures en (vele) regels de initiatieven juist hinderen bij de uitvoering (Denters, Bakker, Oude Vrielink en Boogers, 2013a, p. 24).

In de interviews zijn mogelijke knelpunten onderzocht aan de hand van het voorleggen van vijf verschillende knelpunten, die onderzocht zijn in het onderzoek naar Overijsselse burgerinitiatieven van Denters, Bakker, Oude Vrielink en Boogers (2013b), aan de initiatiefnemers voor te leggen.

Deze voorgelegde knelpunten waren:

- Een benodigde vergunning kostte (te) veel geld;
- Er was toestemming benodigd van een instantie. Het verkrijgen van toestemming duurde erg lang;
- Als we met de gemeente wilden overleggen dan kon dit alleen tijdens kantooruren;
- Verschillende afdelingen of professionals weten onvoldoende van elkaar wat ze doen. Wij moesten vaak opnieuw uitleg of toelichting geven;
- Er zijn onnodige regels en procedures die ons initiatief bemoeilijken.

Van de vijf voorgelegde knelpunten uit de afgenomen interviews blijkt dat twee van deze knelpunten, namelijk “een benodigde vergunning kostte te veel geld” en “overleggen met de gemeente kon alleen tijdens kantooruren” zich bij alle onderzochte initiatieven niet hebben voor gedaan.

Van de andere drie knelpunten “er zijn onnodige regels die ons initiatief bemoeilijken”, “het verkrijgen van toestemming duurde erg lang” en “verschillende afdelingen weten onvoldoende van elkaar wat ze moeten doen, wij moesten vaak opnieuw uitleg of toelichting geven” was er telkens één initiatiefgroep waarbij dit knelpunt zich heeft voor gedaan.

Indien we kijken naar het knelpunt “er zijn onnodige regels die ons initiatief bemoeilijken” komt deze bevinding overeen met de uitkomsten uit het onderzoek van Denters, Bakker, Oude Vrielink en Boogers (2013b, p. 25), waarin 29% van de ondervraagde initiatieven aangaf dit knelpunt te hebben ervaren.

Wanneer we deze antwoorden vergelijken met de resultaten van het onderzoek van Denters, Bakker, Oude Vrielink en Boogers (2013b) valt op dat het knelpunt “overleg kon alleen tijdens kantooruren” door 34% van de onderzochte initiatieven ervaren is, terwijl in dit onderzoek de initiatiefnemers allen aangaven dit knelpunt niet te hebben ervaren.

Bij het knelpunt “verschillende afdelingen weten onvoldoende van elkaar wat ze moeten doen, wij moesten vaak opnieuw uitleg of toelichting geven” vult de initiatiefnemer van Lunteren (regel 320 - 323) aan dat: *“wat ik wel opvallend vind is dat die Handreiking, een document dat best heel belangrijk is voor de gemeente, dat wij die tot twee keer toe aan een ambtenaar hebben gegeven en laatst hebben we hem ook weer aan de nieuwe consultant gegeven, want hij zat niet meer in het dossier”*.

4.5.1. Knelpunten door beleid en procedures

Betrokkenen vanuit gemeenten gaven eerder al aan in de mogelijke ondersteuning van initiatieven eigenlijk vrij veel te mogen en te kunnen.

De belangrijkste regels en kaders die in gevolgd dienen te worden zijn wettelijke regels en het eigen gemeentelijke beleid (Wethouder Winterswijk, regel 244 - 246; Wethouder Putten, regel 207).

Wettelijke kaders:

Om gemeenten en provincies inzicht te bieden in de rollen die zij kunnen spelen bij de aanleg van een breedbandnetwerk en welke middelen zij hierbij kunnen inzetten heeft het ministerie van Economische Zaken in 2010 de handreiking “Goed op weg met breedband” gepubliceerd.

Deze handreiking geeft, onder andere aan welke ondersteuning binnen de wettelijke kaders en regels geboden mogen worden.

Volgens deze handreiking kunnen gemeenten en/of provincies drie rollen spelen, namelijk 1) reguleren, 2) faciliteren en 3) financieren (Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, 2010, p. 10).

Met betrekking tot faciliteren wordt bijvoorbeeld in deze handreiking aangedragen dat mogelijke acties kunnen zijn; het oplijnen van de interne organisatie (waardoor afdelingen beter op elkaar afgestemd zijn), extern gaan (door middel van het bijeen brengen van belanghebbende partijen) en het actief inzetten voor vraagbundeling (Ministerie van Economische Zaken, 2010, p. 26).

Daarnaast worden er, met betrekking tot de rol van financieren, verschillende mogelijkheden benoemd. Deze ‘publieke financiering’ is echter strikt gebonden aan de Europese staatssteunregels en breedbandrichtsnoeren (Europese Commissie, 2013). Deze regels houden, kort gezegd, in dat “publieke financiering mag, maar alleen daar waar de markt niet vanzelf tot stand komt” - oftewel; daar waar sprake is van marktfalen (Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, 2010, p. 27). Met betrekking tot de breedbandsector houdt dit de zogenoemde “witte gebieden” in, de “gebieden waar geen breedbandinfrastructuur bestaat of waar particuliere investeerders niet van plan zijn in de nabije toekomst (binnen een termijn van drie jaar) deze infrastructuur aan te leggen” (Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, 2010, p. 33).

Provinciaal beleid:

De provincie Gelderland heeft in haar nieuwe coalitieakkoord een aantal speerpunten vastgelegd. Een van deze punten is het behouden van een vitaal platteland. Om de leefbaarheid te behouden heeft de provincie Gelderland bijvoorbeeld afgesproken dat zij er naar streven dat in 2019 het hele buitengebied van de provincie Gelderland van snel internet is voorzien (Provincie Gelderland, 2015-d, p. 5).

De provincie Gelderland wil hierin ook initiatieven vanuit de samenleving de ruimte geven en hieraan meewerken. “Dat kan op allerlei manieren: met plannen of geld, met regels of juist met minder regels, door deelnemers bij elkaar te brengen, de ruimte te geven, lastenverlichting” (Provincie Gelderland, 2015-c).

Om te kunnen ondersteunen in de realisatie van het breedband in de buitengebieden heeft de provincie Gelderland (2015-d, p. 11) in haar coalitieakkoord vastgelegd om vanaf 2016 70 miljoen euro vrij te maken.

Naast dit bedrag dat in het vooruitzicht is gesteld, heeft de provincie Gelderland de afgelopen jaren ook al kennis en financiële ondersteuning geboden in de vorm van leningen tegen een lage rente, voor projecten die haalbaar blijken (Provincie Gelderland, 2014, p. 3).

Gemeentelijk beleid:

Met betrekking tot het gemeentelijke beleid kan bijvoorbeeld gedacht worden aan coalitie-afspraken en het coalitieprogram. Zo legt de wethouder van de gemeente Putten (regel 208 - 212) uit dat: “*We hebben een college-program en het moet daar binnen een plekje kunnen krijgen. Het mag daar niet mee strijden of frustreren. Het collegeprogramma heb je met elkaar af gesproken, en zo’n initiatief moet wel daar binnen passen anders krijg je iets wat los staat*”.

Alle geïnterviewde betrokkenen van de gemeenten gaven aan dat de doelen van de betreffende glasvezelinitiatieven en daarmee het ondersteunen van deze initiatieven, paste binnen het

gemeentelijk beleid omdat de leefbaarheid van het platteland en de buitengebieden zeer belangrijk worden geacht.

De wethouder van Winterswijk (regel 60 - 68) zegt hierover: *“Je ziet toch dat het buitengebied vergrijsst en wil je jongere mensen binden aan je buitengebied, dan zul je toch ook snelle verbindingen moeten hebben. En voor de oudere generatie is het in het kader van de zorg heel erg belangrijk dat zij zorg via het internet kunnen gaan krijgen”*.

Daarnaast vertelt de wethouder van Putten (regel 217 - 224): *“We hebben binnen de coalitie de afspraak dat wij veel willen investeren in de leefbaarheid van het platteland. We hebben heel veel bedrijven, gelukkig heel veel gezonde agrarische bedrijven, maar we zien er ook heel veel stoppen. En om veel kleine bedrijvigheid in het buitengebied te kunnen toestaan heb je zo’n voorziening als glasvezel nodig. En daarom paste het naadloos binnen het verhaal platteland. Maar dit paste ook indirect in het verhaal van economische vitaliteit en werkgelegenheid. Want die kleine bedrijfjes die we in het buitengebied hebben, die zorgen samen voor veel extra werkgelegenheid”*.

Ook de programmamanager van de Gemeente Ede kaart het belang van breedband aan: *“Breedband heb je nodig om veel meer zorg op maat te kunnen leveren, waardoor mensen langer thuis kunnen blijven. Maar ook gamen, veel kinderen en er gebeurt natuurlijk wel heel veel online. Dat is ook een vorm in het dagelijks leven van mensen geworden. Maar de economische kant is gigantisch, echt”* (Programmamanager Gemeente Ede, regel 92 - 96).

Betrokkenen vanuit de gemeente beamen dat procedures en regels het proces kan vertragen en frustreren.

Door zowel de betrokken wethouder, als de initiatiefnemer uit Winterswijk noemen als voorbeeld de huidige problematiek rondom de Staatssteuntoets waardoor het proces nu vertraging oploopt (Initiatiefnemer Winterswijk, regel 312 - 327; Wethouder Winterswijk, regel 394 - 397). De wethouder van Winterswijk (regel 630 - 632) zegt hierover ook: *“Ik denk dat we van tevoren misschien nog wel beter hadden moeten kijken naar de staatssteunproblematiek, omdat dat nu toch wel echt het lastige item is”*.

Verder benoemde de wethouder van de gemeente Putten dat er wel eens *“stevige discussies zijn gevoerd over de rol van de gemeente”* (Wethouder Putten, regel 364 - 365). Maar ondanks deze discussies en eventuele spanningen zijn de initiatiefgroep en de gemeente altijd *“on speaking terms”* geweest (Wethouder Putten, regel 370).

4.5.2. Knelpunten door onwil/onbegrip

Binnen dit onderzoek is aan de initiatiefnemers en de betrokkenen vanuit de gemeente de vraag voorgelegd of er zich tijdens het procesverloop specifiek knelpunten of spanningen hebben voor gedaan die voortkwamen uit onbegrip of onwil van betrokken instanties.

Bij beantwoording van deze vraag gaf de initiatiefnemer van Putten aan dat zij, met name in het begin, veel moeite hebben gehad met het feit dat de gemeente niet op de hoogte was, dat zij in het buitengebied een probleem hadden (Initiatiefnemer Putten, regel 440 - 442).

Daarnaast wordt door deze initiatiefnemer ook aangegeven dat sommige professionele (private) partijen hen als initiatiefgroep soms niet serieus namen (Initiatiefnemer Putten, regel 213 - 214). Deze initiatiefnemer voegt hieraan toe dat de hulp van ondersteunende professionele instanties, zoals een Oost NV, dan benodigd zijn (Initiatiefnemer Putten, regel 640 - 643).

De andere twee initiatiefnemers geven aan dat er bij de uitvoering en realisatie van hun initiatieven geen knelpunten of spanningen hebben voor gedaan die voortkwamen uit onbegrip of onwil van de betrokken partijen (Initiatiefnemer Winterswijk, regel 284; Initiatiefnemer Lunteren, regel 397).

Alle geïnterviewde betrokkenen van de betreffende gemeenten geven nadrukkelijk aan dat goed verwachtingenmanagement uitermate belangrijk is bij de ondersteuning van burgerinitiatieven, om spanningen en knelpunten te voorkomen.

Zo vertelt de wethouder van de gemeente Winterswijk (regel 443 - 447): *“Wat ik zelf altijd doe, is zoveel mogelijk aan de voorkant meegeven binnen welke kaders wij moeten werken. ‘Dit mag wel, dit mag niet, dus dit kun je van ons verwachten, maar dit kun je ook niet van ons verwachten’. En dat moet je denk ik ook altijd wel helder houden, anders kun je valse verwachtingen creëren en dat schiet ook niet op”*.

En ook de wethouder van de gemeente Putten (regel 260 - 261) vertelt: *“Verwachtingen management is een van de meest elementaire dingen die nodig zijn om dit soort processen op een goede manier te blijven voeren”. “Wij proberen verwachtingen vanaf dag 1 te managen. Dat zijn een van de dingen die fout gaan; dat verwachtingen totaal niet aansluiten. Dus vanaf dag 1 proberen wij scherp terug te zetten ‘dit is wat u van ons mag verwachten en niet meer’”* (Wethouder Putten, regel 339 - 342).

De programmamanager van de gemeente Ede heeft zelfs, om de verwachtingen over en weer duidelijk te krijgen, aan de initiatiefnemers gevraagd *“wat verwacht je van mij persoonlijk, als vertegenwoordiger van de gemeente? Wat verwacht je van de gemeente, als geheel?”* (Programmamanager Gemeente Ede, regel 313 - 315). Hij voegt daar aan toe: *“die vraagt blijft terug komen, want dat betekent dat je de manier van samenwerken steeds op de goede manier voor het voetlicht brengt, over de verwachtingen die je over en weer hebt”* (Programmamanager Gemeente Ede, regel 315 - 317).

Dit belang van het rekening houden met verwachtingen ligt in lijn met Denters, Tonkens, Verhoeven en Bakker (2013, p. 43) die stellen dat *“Voor een goede relatie is helderheid over afspraken van belang. Maak duidelijk wat er wel en niet geboden kan worden. Ook zonder harde afspraken kunnen er bij initiatiefnemers stilzwijgende verwachtingen bestaan over wat een organisatie moet doen of leveren. Wanneer een ondersteuner hier niet van op de hoogte is kan dit tot grote teleurstellingen leiden.”*

4.6. In hoeverre heeft de geboden ondersteuning (zoals bedoeld in deelvragen 4 en 5) bijgedragen aan het procesverloop en succes van de burgerinitiatieven?

4.6.1. Tevredenheid

In de interviews is de initiatiefnemers gericht gevraagd in hoeverre zij tevreden zijn over de geboden ondersteuning.

Alle initiatiefnemers gaven aan (in een bepaalde mate) zeker tevreden te zijn over de geboden ondersteuning.

De initiatiefnemer van Lunteren (regel 112 - 114) zegt daarover bijvoorbeeld: *“Het belangrijkste voor ons was die foldertjes en voorlichtingsavonden. Daar hebben we op een gegeven moment een budget van €10.000,- van de gemeente voor gehad”*. Op de vraag ‘of zijn initiatiefgroep tevreden is over de ondersteuning die zij, tot nu toe, hebben gehad?’ antwoordt de initiatiefnemer: *“wij vinden dat de gemeente ons heel te wille is geweest. En die miljoen [van de provincie Gelderland red.], die ging eigenlijk ook nog best gemakkelijk”* (Initiatiefnemer Lunteren, regel 299 - 300). Dit komt volgens hem doordat de provincie Gelderland zelf al min of meer besloten had een budget van € 5 miljoen beschikbaar te stellen voor 5 pilots, maar waarvoor zich daadwerkelijk ook maar 5 pilots hadden gemeld (Initiatiefnemer Lunteren, regel 302 - 303).

De initiatiefnemer uit Putten geeft aan dat zijn initiatiefgroep niet te klagen heeft gehad van de ondersteuning van de provincie Gelderland en dat de gemeente Putten, nadat deze ondersteuning toegezegd hadden, goed meegewerkt hebben. De initiatiefnemer geeft aan dat zijn initiatiefgroep in de aanloop bepaalde zaken uit eigen zak hebben moeten betalen. De initiatiefnemer geeft dan ook aan dat, wat hem betreft, de geboden ondersteuning in principe nooit genoeg is en dat dit altijd wel meer had gekund (Initiatiefnemer Putten, regel 295 - 297).

De initiatiefnemer uit Winterswijk geeft aan dat hun grootste frustratie is dat het glasvezelnet nog steeds niet aangelegd is. Desondanks geeft hij aan dat zijn initiatiefgroep wel tevreden is over de geboden ondersteuning (Initiatiefnemer Winterswijk, regel 202 - 203).

4.6.2. Bijdrage aan procesverloop en succes

Om te onderzoeken in hoeverre de geboden ondersteuning bijgedragen heeft aan het procesverloop en succes van de onderzochte burgerinitiatieven, is dit als een vraag verwerkt in de interviews.

Alle initiatiefnemers gaven aan dat de geboden ondersteuning zeker heeft bijgedragen aan het procesverloop en de tot nu toe behaalde successen (Initiatiefnemer Winterswijk, regel 199; Initiatiefnemer Putten, regel 274; Initiatiefnemer Lunteren, regel 273).

De initiatiefnemer van Putten licht daar het volgende over toe: *“Ik werd uitgenodigd voor een bijeenkomst in Arnhem in het kader van het gebruik van het buitengebied. Daar raakte ik aan de praat met iemand van Oost NV. Ik zat daar ook van “jongens, in het buitengebied moeten we voor de leefbaarheid een hogere bandbreedte hebben”. En die persoon van Oost NV zei “je moet eens contact op nemen met mijn collega, Hans van der Stappen”. Dat hebben we gedaan en die Hans van der Stappen heeft ons voor Putten Midden een heel eind op weg geholpen. Zo ligt er nu voor Putten Midden een plan, met daarin een uitgewerkte structuur. Maar ook inderdaad met prijzen. Dat is voor ons gemaakt door een bedrijf, waar we via zijn [Hans van der Stappen, red.] contacten in aanraking zijn gekomen en waarvan de provincie Gelderland een heel stuk heeft gefinancierd. Die meneer van der Stappen bracht ons ook in contact met de provincie Gelderland, met aannemers, met andere initiatiefgroepen. Bij die gesprekken breng je stukken kennis in, maar neem je ook weer wat uit mee”* (Initiatiefnemer Putten, regel 276 - 290).

Hierover vertelt de initiatiefnemer van Lunteren dat er door de geboden ondersteuning ook tijd is bespaard (Initiatiefnemer Lunteren, regel 275), maar dat de geboden ondersteuning bijvoorbeeld *“ook ons geholpen heeft er achter te komen of iets wit gebied is of niet. Want tijdens de opschoningsactie bleek later, dat sommige gebieden, die we eerst mee hadden genomen, helemaal geen wit gebied waren. Maar dat daar toch kabel of iets dergelijks door heen lag, en dan mag je er niet meer komen”* (Initiatiefnemer Lunteren, regel 275 - 279).

4.6.3. Samenhang elementen ACTIE-model in relatie tot procesverloop en succes

Hierna wordt in het kort weer gegeven per onderzocht initiatief wat de samenhang tussen de elementen uit het ACTIE -model is geweest en de invloed daarvan op het procesverloop en succes.

Winterswijk

Op het moment van interviewen is in het buitengebied van Winterswijk nog geen glasvezelnet aangelegd. Hierdoor kan het initiatief uit Winterswijk nog geen succes genoemd worden.

De initiatiefgroep had voor het opstarten van het initiatief al wel contacten met de gemeente Winterswijk. Contacten met andere partijen zoals Oost NV en de provincie Gelderland, zijn later in het proces op gedaan.

Deze verschillende contacten zijn in het procesverloop van het initiatief zeer noodzakelijk gebleken omdat door deze partijen ook benodigde toerusting, zoals een budget vanuit Stichting WCL, een adressenbestand vanuit de gemeente, een lening van de provincie Gelderland, en kennis en

informatie, is geboden. Het geboden budget heeft het er bijvoorbeeld aan bijgedragen dat bepaalde rekeningen werden betaald, en zo heeft het adressenbestand er aan bijgedragen dat een vraagbundeling opgestart kon worden.

Parallel daaraan heeft de invulling van inbedding en empathie van de betrokken partijen richting het initiatief ook een positieve invloed gehad op het procesverloop. De geïnterviewde initiatiefnemer noemt bijvoorbeeld zelf dat de stimulerende en positieve houding van de betrokken wethouder van de gemeente Winterswijk 'een sfeer van vertrouwen' creëerde (Initiatiefnemer Winterswijk, regel 194 - 195).

Putten

In het buitengebied van Putten wordt op het moment van interviewen in één van de drie opgedeelde gebieden een glasvezelnet aangelegd. Voor dit deel van het buitengebied kan daarom gesteld worden dat het initiatief geslaagd is en er sprake is van een gedeeltelijk succes.

Bij het procesverloop van dit initiatief zijn de opgedane contacten onmisbaar geweest. Zo zijn met name de contacten met Reggefiber, de provincie Gelderland en, later, de gemeente Putten van grote invloed geweest op het procesverloop. Ook in Putten leverden deze contacten tijdens het proces toerusting aan. Reggefiber heeft bijvoorbeeld de uiteindelijke uitvoering en het beheer van het glasvezelnet in het gebied Putten West overgenomen en hebben de provincie Gelderland (met een lening) en de gemeente Putten (met een revolverend fonds) het deels mogelijk gemaakt om de financiering rond te kunnen krijgen.

Daarnaast hebben de motivaties van de initiatiefnemers ('Animo') ook een positieve invloed gehad op het procesverloop. Doordat de initiatiefnemers het belang en doel van hun initiatief dusdanig groot vonden, zijn zij bereid geweest om zelf financiële toerusting ter beschikking te stellen. Van deze financiële middelen hebben zij bijvoorbeeld folders en logo's betaald.

Bij dit initiatief is ook duidelijk te zien welke invloed de invulling van inbedding en empathie kunnen hebben op het procesverloop van burgerinitiatieven. Zo had, met name in het begin, de initiatiefgroep het gevoel dat de gemeente Putten geen belangstelling had voor hun initiatief en dat zij niet tot medewerking bereid waren, terwijl de wethouder uit Putten juist aangaf dat de gemeente wel op alle mogelijke manieren wilde ondersteunen maar niet de realisatie van het glasvezelnet als taak over wilde nemen.

Deze verschillen hebben, met name in het begin, het procesverloop niet positief beïnvloed.

Over het hele procesverloop bekeken heeft de invulling van inbedding en empathie van de betrokken partijen, ondanks de verschillen in het begin, wel een positieve invloed gehad op het procesverloop omdat ook hier veel betrokken partijen belangrijke toerusting, zoals kennis en informatie, hebben aangedragen aan de initiatiefgroep.

Ede

Het initiatief uit Lunteren heeft op het moment van interviewen nog geen aanleg van het glasvezelnet kunnen realiseren.

Ook bij dit initiatief is een samenhang tussen contacten en toerusting te vinden, omdat de opgedane contacten de benodigde toerusting leverden.

De contacten met de gemeente Ede hebben tot nu toe een positieve invloed gehad op het procesverloop van het initiatief uit Lunteren. Zo hebben de door de gemeente ter beschikking gestelde BAG-lijst en cartografische kennis het mogelijk gemaakt om een vraagbundeling op te starten. De ter beschikking stelling van deze toerusting heeft er aan bijgedragen dat de initiatiefgroep deze taken beter kon oppakken en uitvoeren.

De invulling van inbedding en empathie door de betrokken partijen heeft tot nu toe een positieve invloed op het procesverloop van het initiatief uit Ede. Bij dit initiatief komt ook sterk naar voren dat het in het procesverloop van burgerinitiatieven van groot belang is dat partijen duidelijkheid scheppen over wederzijdse verwachtingen ter voorkoming van spanningen.

5. Conclusie

Middels dit onderzoek is getracht een antwoord te formuleren op de onderstaande hoofdvraag:
“Welke invloed heeft de geboden ondersteuning gehad op het procesverloop en het succes in de ogen van de initiatiefnemers van burgerinitiatieven met betrekking tot de aanleg van een glasvezelnet in het buitengebied in de gemeenten Winterswijk, Ede en Putten in de periode 2011-2015?”

Om een zo volledig mogelijke beantwoording van deze hoofdvraag te kunnen geven zijn aan de hand van het ACTIE-model van Denters, Tonkens, Verhoeven en Bakker (2013) zes nadere deelvragen geformuleerd. Deze deelvragen zijn vervolgens onderzocht aan de hand van drie burgerinitiatieven omtrent de aanleg van een glasvezelnet uit de gemeenten Winterswijk, Ede en Putten. Dit is uitgevoerd middels het afnemen van zes interviews; waarbij voor elk initiatief een interview is gehouden met zowel een initiatiefnemer, als een betrokkene vanuit de betreffende gemeente. De uitgebreide beantwoording van deze deelvragen is terug te vinden in hoofdstuk 4.

Voordat we vast kunnen stellen welke invloed de geboden ondersteuning heeft gehad op het procesverloop en het succes van de onderzochte burgerinitiatieven is het van belang om vast te stellen óf er in de onderzochte burgerinitiatieven daadwerkelijk ondersteuning is geboden door lokaal bestuur.

Dit blijkt in alle onderzochte burgerinitiatieven daadwerkelijk het geval te zijn. Zo valt op dat alle initiatieven financiële ondersteuning (meestal in de vorm van een lening) en materiële ondersteuning (zoals vergaderruimten, mailings, etc.) aangeboden hebben gekregen. Daarnaast hebben ook twee van de drie onderzochte initiatiefgroepen contacten, kennis en vaardigheden aangeboden gekregen.

Opvallend is dat geen van de initiatiefnemers of betrokkenen vanuit de gemeenten de onderzochte initiatieven op dit moment als een compleet succes aanmerkt.

Dit is echter simpel te verklaren doordat geen van de onderzochte initiatieven op dit moment haar beoogde doel heeft bereikt. Bij twee van de drie onderzochte initiatiefgroepen is namelijk nog niet gestart met de daadwerkelijke aanleg van het glasvezelnet. Bij het derde onderzochte initiatief is al wel gestart met de aanleg van het glasvezelnet, maar omdat het financieel niet haalbaar was om direct in het hele gebied aan te leggen, betreft dit nu maar een derde van het oorspronkelijk beoogde gebied.

Voorzichtig kunnen er al uitspraken worden gedaan over de invloed van de geboden ondersteuning op het procesverloop.

Uit de afname van de interviews en uit de beantwoording van de deelvragen komt sterk naar voren dat bij alle onderzochte burgerinitiatieven de geboden ondersteuning daadwerkelijk een positieve invloed heeft gehad op het procesverloop en succes van deze initiatieven.

Deze positieve invloed op het procesverloop en succes is met name terug te zien in het feit dat de initiatiefgroepen, aan de hand van de door betrokken partijen geboden ondersteuning, beter in staat waren om bepaalde taken uit te voeren. Zo heeft bijvoorbeeld de ter beschikking stelling van een budget er aan bijgedragen dat voorlichtingsavonden georganiseerd konden worden of dat de vraagbundeling opgestart kon worden.

Uit de interviews blijkt tevens dat een open en enthousiaste houding van gemeenten ten aanzien van de onderzochte burgerinitiatieven een positieve invloed heeft op het procesverloop omdat dit positieve samenwerkingssfeer tussen de initiatiefgroep en gemeente creëert.

Het zogenoemde ‘verwachtingenmanagement’ blijkt van groot belang voor het procesverloop van de onderzochte burgerinitiatieven omdat verkeerde verwachtingen, spanningen tussen de

initiatiefgroep en de gemeente kunnen veroorzaken en dit een negatieve werking kan hebben op het procesverloop. Verkeerde verwachtingen waaraan niet voldaan (kan) worden, kunnen bijvoorbeeld het beeld creëren dat de betreffende partij niet mee wil werken.

Om dit te voorkomen is het aan te raden dat alle betrokken partijen hierin duidelijkheid scheppen door afspraken te maken of uit te spreken welke rollen zij kunnen en willen spelen.

Selectieve participatie wordt vanuit democratisch oogpunt vaak als een probleem gezien. Ook in de onderzochte initiatieven was sprake van selectieve participatie: de groepen bestonden voornamelijk (of zelfs geheel) uit mannen, initiatiefnemers van middelbare leeftijd, werkenden/(ondernemers), initiatiefnemers die een hoger inkomen ontvangen en initiatiefnemers die een hogere opleiding genoten hebben.

Echter heeft bij de onderzochte initiatieven deze selectieve participatie geen (grote) gevolgen voor het procesverloop en succes gehad omdat de inhoudelijke representativiteit wél geborgen was. Dit kan worden afgeleid uit het feit dat een positieve vraagbundeling is behaald; wat er op duidt dat het merendeel (60%) van de inwoners in het buitengebied het initiatief en het beoogde doel steunt.

Daarnaast worden motivaties en de beschikbaarheid van hulpbronnen veelal als oorzaak gezien van deze selectieve participatie. Maar, zoals Bakker, Denters en Klok (2011, p. 413) terecht opmerken “komen met de lusten van participatie ook lasten”. En wanneer dat terecht komt op de schouders van degenen met de meeste hulpbronnen, kan dat moeilijk als problematisch worden beschouwd. Dat de initiatiefnemers over hulpbronnen beschikking hadden, was te herleiden uit het feit dat de initiatiefnemers zelf middelen ter beschikking hebben gesteld voor de realisatie van het initiatief.

5.1. Maatwerk is vereist

Dit onderzoek had tot doel om actoren die nauw betrokken zijn bij burgerinitiatieven meer inzicht te geven in de door hen gespeelde rol en er toe aanzetten om de geboden ondersteuning en hun rol binnen burgerinitiatieven in de toekomst gericht af te wegen, waardoor er beter ingespeeld kan worden op de specifieke omstandigheden van de verscheidene burgerinitiatieven.

In de inleiding van dit verslag werd, in navolging van Denters, Tonkens, Verhoeven en Bakker (2013, p. 33) benoemd dat “vanwege de verscheidenheid van alle burgerinitiatieven een algemene benadering niet toereikend is maar dat juist maatwerk vereist is”.

De eerste grote verschillen tussen burgerinitiatieven ontstaan al doordat alle initiatieven betrekking hebben op verschillende onderwerpen.

Maar zelfs tijdens dit onderzoek, waarin drie initiatieven zijn onderzocht die betrekking hebben op een en hetzelfde onderwerp, zijn veel verschillen waarneembaar.

Tijdens het uitgevoerde onderzoek werd al vrij snel duidelijk dat een algemene benadering inderdaad niet toereikend is.

Dit kunnen de kleinste verschillen zijn, die ook al vanaf het begin van het proces kunnen meespelen.

Verschillen in de ondersteuningsbehoefte van de drie onderzochte initiatieven ontstonden bijvoorbeeld al door de verschillen in toerusting die de initiatiefnemers zelf tot hun beschikking hadden. Zo hadden bijvoorbeeld twee initiatiefgroepen al wel een zaalruimte tot hun beschikking, maar heeft de derde initiatiefgroep van de betreffende gemeente een zaal ter beschikking gekregen.

Denters, Tonkens, Verhoeven en Bakker (2013) toonden al aan dat burgerinitiatieven vaak veel raakvlak kunnen hebben met het beleid en werkveld van andere organisaties, instanties en lagere overheden. Welke organisaties en instanties dit zijn, kan echter al verschillen per plaats waarin het initiatief actief is.

Wanneer betrokken partijen beter willen inspelen op de specifieke omstandigheden van burgerinitiatieven, is een aantal punten van belang.

Allereerst is het belangrijk dat per initiatief gericht wordt gekeken welke ondersteuningsbehoefte de initiatiefgroep heeft en dat daarna door de ondersteunende partijen wordt gekeken wat zij, binnen de vereiste kaders en regels, kunnen bieden.

Om spanningen en knelpunten tussen initiatiefgroepen en andere betrokken partijen zoveel mogelijk te voorkomen (en de samenwerking(sfeer) te optimaliseren) is het daarnaast aan te raden om vanaf het begin duidelijkheid te scheppen over de ondersteuningsmogelijkheden. Dit kan men doen door alle partijen hun verwachtingen en wensen te laten uitspreken, aan te geven aan welk(e) kader(s) zij gebonden zijn, en dit eventueel zelfs op papier vast te leggen.

In het verlengde daarvan is het ook van belang dat betrokken partijen per initiatief afwegen welke rol zij willen spelen. Hanteer niet een zelfde houding of rol ten opzichte van alle burgerinitiatieven, maar weeg gericht per situatie af welke houding of rol het meest optimaal is.

6. Literatuurlijst

- Achterhoeksnieuws.nl. (2015). Gemeenten stemmen in met deelname aan Glasvezelmaatschappij. Verkregen op 14 mei, 2015, van http://www.achterhoeknieuwswinterswijk.nl/lokaal/gemeenten_stemmen_in_met_deelname_aan_glasvezelmaatschappij_3439685.html#.VWXfa8_tkkp
- Bakker, J., & Denters, S. (2012). Experimenting with a design experiment. *Revista internacional de sociologia*, 70(Extra 2), 121-141.
- Bakker, J., Denters, B., & Klok, P.-J. (2011). Welke burger telt er mee(r) in de doe-democratie?. *Beleid en Maatschappij*, 38(4), 402 - 418.
- Bakker, J., Denters, B., Oude Vrielink, M., & Klok, P.-J. (2012). Citizens' Initiatives: How Local Governments Fill their Facilitative Role. *Local government studies*, 38(4), 395-414.
- Binnenlands Bestuur. (2014). Kwartiermaker voor breedband buitengebieden. Verkregen op 4 juni, 2015, van <http://www.binnenlandsbestuur.nl/digitaal/nieuws/kwartiermaker-voor-breedband-buitengebieden.9190903.lynkx>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2014). Bevolking; geslacht, leeftijd, burgerlijke staat en regio, 1 januari 2014. Verkregen op 5 mei 2015, van statline.cbs.nl/StatWeb/publication/
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2015). Kerncijfers wijken en buurten 2014. Verkregen op 5 mei, 2015, van statline.cbs.nl/StatWeb/publication/
- Coöperatie Breedband Buitengebied Winterswijk. (z.d.-a). Waarom glasvezel van CBBW net? Verkregen op 10 mei, 2015, van <http://cbbw.nl/waarom-glasvezel-van-cbbw-net/>
- Coöperatie Breedband Buitengebied Winterswijk. (z.d.-b). Wat kost het? Verkregen op 10 mei, 2015, van <http://cbbw.nl/wat-kost-het/>
- Denters, B., Bakker, J., & Klok, P.-J. (2015). What Makes for Successful Citizens' Initiatives? Verkregen met toestemming van prof. Denters (herziene versie).
- Denters, S. A. H., Bakker, J. H. M., Oude Vrielink, M. J., & Boogers, M. J. G. J. A. (2013a). Burgerinitiatieven in Overijssel: een inventarisatie. Verkregen op 23 mei, 2015, van http://doc.utwente.nl/87786/1/burgerinitiatieven_in_overijssel_rapport_final.pdf
- Denters, S. A. H., Bakker, J. H. M., Oude Vrielink, M. J., & Boogers, M. J. G. J. A. (2013b). Burgerinitiatieven in Overijssel: een inventarisatie. Verkregen op 22 mei, 2015, van prof. Denters.
- Denters, S. A. H., Tonkens, E., Verhoeven, I., & Bakker, J. H. M. (2013). Burgers maken hun buurt.
- Europese Commissie. (2013). *EU-richtsnoeren voor de toepassing van de staatssteunregels in het kader van de snelle uitrol van breedbandnetwerken*. Verkregen op 1 juni, 2015, van <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:025:0001:0026:NL:PDF>
- Europese Commissie. (2014). *Een digitale agenda voor Europa*. Verkregen op 1 juni, 2015, van http://europa.eu/pol/infso/index_nl.htm

de Gelderlander. Aanleg glasvezel buitengebied Winterswijk uitgesteld. (2014a). *de Gelderlander*. Verkregen op 11 mei, 2015, van <http://www.gelderlander.nl/regio/achterhoek/aanleg-glasvezel-buitengebied-winterswijk-uitgesteld-1.4572542>

de Gelderlander. Gemeenten slaan handen ineen voor glasvezel in Achterhoek. (2014b). *de Gelderlander*. Verkregen op 11 mei, 2015, van <http://www.gelderlander.nl/regio/achterhoek/gemeenten-slaan-handen-ineen-voor-glasvezel-in-achterhoek-1.4570925>

de Gelderlander. Provincie zoekt partners glasvezel buitengebieden. (2014c). *de Gelderlander*. Verkregen op 11 mei, 2015, van <http://www.gelderlander.nl/regio/achterhoek/provincie-zoekt-partners-glasvezel-buitengebieden-1.4304123>

Glasvezelbuitengebied Putten. (z.d.). Logboek. Verkregen op 21 mei, 2015, van <http://www.glasvezelbuitengebied.nl/index.php?r=site/logboek&bron=default>

Glasvezelgids.nl. (2013). Glasvezelcoöperatie in oprichting voor buitengebied Lunteren. Verkregen op 12 mei, 2015, van <http://glasvezelgids.nl/glasvezelcooperatie-in-oprichting-voor-buitengebied-lunteren/>

de Graaf, L. J., van Ostaaijen, J. J. C., & Hendrix, P. M. A. (2010). *Noties voor Participatienota's?* Den Haag: Rijksoverheid. Verkregen op 08 maart, 2015, van <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/brochures/2010/07/08/noties-voor-participatienota.html>

Harkes, D. (2014). Draagvlak verzekeren? Over binden en betrokken blijven bij burgerinitiatieven. Utrecht: Movisie. Verkregen op 20 maart, 2015, van <https://www.movisie.nl/sites/default/files/Artikel4-Draagvlak-verzekerd.pdf>

Illebarg.nl. (2011). Uitwerking enquête glasvezel buitengebied. Verkregen op 19 mei, 2015, van <http://illebarg.nl/wp-content/uploads/2011/12/Analyse-glasvezel-in-de-buurtschappen-20-nov-2011.pdf>

Irvin, R. A., & Stansbury, J. (2004). Citizen participation in decision making: Is it worth the effort? *Public administration review*, 64(1), 55-65.

Lowndes, V., Pratchett, L., & Stoker, G. (2006). Diagnosing and remedying the failings of official participation schemes: The CLEAR framework. *Social policy and Society*, 5(02), 281-291.

Lunteren.net. (2015-a). Nieuwsbrief maart 2015. Verkregen op 21 mei, 2015, van <http://www.lunteren.net/nieuwsbrief-maart-2015/>

Lunteren.net (2015-b). Voortgang Lunteren.net. Verkregen op 21 mei, 2015, van <http://www.lunteren.net/voortgang-lunteren-net/>

Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. (2010). *Goed op weg met breedband, handreiking voor gemeentes en provincies*. Verkregen op 12 mei, 2015, van <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/brochures/2011/08/26/handreiking-breedband.html>

Platform31. (2014). Burgerinitiatieven in krimpgebieden. Verkregen op 10 maart, 2015, van <http://www.platform31.nl/nieuws/burgerinitiatief-in-krimpgebieden>

Provincie Gelderland. (2015-a). Brede steun voor glasvezelbedrijf Achterhoek. Verkregen op 13 mei, 2015, van <http://www.gelderland.nl/4/actueel/Nieuws/Nieuwsarchief/2015/2015-1e-kwartaal/Brede-steun-voor-Glasvezelbedrijf-Achterhoek.html>

Provincie Gelderland. (2015-b). Breedbandaansluiting in buitengebied Achterhoek voor 500 euro. Verkregen op 15 mei, 2015, van <http://www.gelderland.nl/4/actueel/Nieuws/Nieuwsarchief/2015/2015-1e-kwartaal/Breedbandaansluiting-in-buitengebied-Achterhoek-voor-500-euro.html>

Provincie Gelderland. (z.d.-a). Breedband voor bewoners in het buitengebied. Verkregen op 16 februari, 2015, van <http://www.gelderland.nl/4/breedband/Breedband-voor-bewoners-in-het-buitengebied.html>

Provincie Gelderland. (z.d.-b). Digitale bereikbaarheid. Verkregen op 13 mei, 2015, van <http://www.gelderland.nl/breedband>

Provincie Gelderland. (2014). Gld.info - Breedband in buitengebieden: actuele informatie over ontwikkelingen in de provincie Gelderland. Verkregen op 16 februari, 2015, van [http://www.gelderland.nl/4/Home/\(108781\)-Informatie-breedband-buitengebied.html](http://www.gelderland.nl/4/Home/(108781)-Informatie-breedband-buitengebied.html)

Provincie Gelderland. (2015-c). Het coalitie-akkoord 'Ruimte voor Gelderland. Verkregen op 30 juni, 2015, van <http://www.gelderland.nl/coalitieakkoord>

Provincie Gelderland. (2015-d). Ruimte voor Gelderland - Coalitieakkoord Gelderland 2015 - 2019. Verkregen op 30 juni, 2015, van <http://www.gelderland.nl/4/Home/Ruimte-voor-Gelderland---Coalitieakkoord-Gelderland-2015-2019.html>

Putnam, R. D. (1995). Bowling alone: America's declining social capital. *Journal of democracy*, 6(1), 65-78. Verkregen op 28 april, 2015, van <http://archive.realtor.org/sites/default/files/BowlingAlone.pdf>

Rijksoverheid. (z.d.). Oorzaken en gevolgen bevolkingskrimp. Verkregen op 10 maart, 2015, van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/bevolkingskrimp/oorzaken-en-gevolgen-bevolkingskrimp>

Swanborn, P. (2010). *Case study research: what, why and how?* Los Angeles: Sage Publications Inc.

Szreter, S. (2002). The state of social capital: Bringing back in power, politics, and history. *Theory and society*, 31(5), 573-621. Verkregen op 28 april, 2015, van <http://www.jstor.org/discover/10.2307/3108542?uid=3738736&uid=2&uid=4&sid=21106619100933>

Van Dam, R., Salverda, I., & During, R. (2014). Strategies of citizens' initiatives in the Netherlands: connecting people and institutions. *Critical Policy Studies*, 8(3), 323-339.

Verba, S., Schlozman, K. L., & Brady, H. E. (1995). *Voice and equality: Civic voluntarism in American politics* (Vol. 4): Cambridge Univ Press.

Vilans. (2015). Trend opkomst burgerinitiatieven zet door. Verkregen op 20 maart, 2015, van <http://www.vilans.nl/nieuwsoverzicht-trend-opkomst-burgerinitiatieven-zet-door.html>

6.1. Interviews

Initiatiefnemer Lunteren (Ede). (2015, mei 19). Vragenlijst initiatiefnemers. (I. Heideman, interviewer).

Initiatiefnemer Putten. (2015, mei 12). Vragenlijst initiatiefnemers. (I. Heideman, interviewer).

Initiatiefnemer Winterswijk. (2015, mei 7). Vragenlijst initiatiefnemers. (I. Heideman, interviewer).

Programmamanager Breedband gemeente Ede. (2015, juni 10). Vragenlijst gemeenten. (I. Heideman, interviewer).

Wethouder Putten. (2015, mei 20). Vragenlijst gemeenten. (I. Heideman, interviewer).

Wethouder Winterswijk. (2015, mei 12). Vragenlijst gemeenten. (I. Heideman, interviewer).

Bijlagen

Bijlage 1: Vragenlijst initiatiefnemers

Vragenlijst ten behoeve van de mondelinge interviews met de initiatiefnemers van burgerinitiatieven omtrent de aanleg van een glasvezelnet in het buitengebied.

Inleiding:

Beste heer/mevrouw,

Dit interview maakt onderdeel uit van mijn bacheloropdracht, in het kader van mijn studie Bestuurskunde aan de Universiteit Twente.

Het interview zal voornamelijk gaan over het verloop van het initiatief. Daarbij zal ik ingaan op de totstandkoming van het initiatief, de geboden ondersteuning en de rol van de gemeente bij uw initiatief.

Het interview zal in totaal bestaan uit 30 vragen; in een combinatie van open en gesloten vragen. Bij de open vragen bent u vrij elk antwoord te geven. Bij de gesloten vragen heb ik telkens een paar stellingen/uitspraken die ik aan u voor wil leggen. Deze vragen heb ik ter verduidelijking voor u uitgeprint.

Daarnaast mag u altijd elk antwoord dat u geeft toelichten.

Indien u belangstelling heeft naar de uitkomsten van mijn onderzoek, ben ik bereid deze naar u toe te sturen. Heeft u hier belangstelling voor?

- ☐ Ja ☐ Nee

Indien ja, waar mag ik dit onderzoeksverslag naar toe sturen?

.....

Van alle interviews zal een schriftelijke uitwerking worden gemaakt. Graag zou ik, om uw antwoorden zo goed mogelijk te kunnen verwerken, dit interview willen opnemen. Gaat u hiermee akkoord?

- ☐ Ja ☐ Nee

Heeft u nog andere aanvullende vragen/opmerkingen?

.....

.....

.....

1. Wanneer is uw initiatief gestart?

1.1 Was u zelf vanaf het begin bij het initiatief betrokken?

2. Wie namen (daarnaast) het initiatief?

3. Kenden de initiatiefnemers van het betreffende initiatief elkaar al voor zij dit initiatief zijn opgestart?

4. Wie heeft het voortouw genomen bij het samenbrengen van de betrokkenen bij dit initiatief?

Toelichting: Dit kan bijvoorbeeld een buurtbewoner/inwoner, iemand van de gemeente of iemand van een organisatie of instantie zijn.

Animo:

5. Mensen nemen aan burgerinitiatieven deel om zeer uiteenlopende redenen. Zoals:

- Wens om maatschappelijke problemen op te lossen;
- Iets willen bijdragen aan hun buurt/gemeente/dorp/etc.;
- De plicht voelen om te moeten bijdragen aan hun buurt/gemeente/dorp/etc.;
- Uit belangstelling voor de buurt/gemeente/dorp/etc.;
- Uit onvrede met de (directe) woonomgeving;
- Motieven vanuit eigenbelang.

Kunt u aangeven welke van de bovengenoemde redenen bij op u van toepassing waren, toen u besloot zich in te zetten voor dit initiatief?

Indien geen van de bovengenoemde op u van toepassing zijn, kunt u dan aangeven wat uw motieven/beweegredenen waren?

6. Is het aantal betrokkenen bij uw initiatief in de loop der jaren gelijk gebleven, toegenomen of afgenomen?

7. Heeft de initiatiefgroep actie ondernomen om meer mensen bij het initiatief te betrekken?

7.1 Indien ja; wat heeft de initiatiefgroep hiervoor gedaan?

8. Was er binnen de initiatiefgroep sprake van dat mensen die aanvankelijk bij het initiatief betrokken waren, gedurende de realisatie van het initiatief de initiatiefgroep verlieten?

8.1. Waarom verlieten zij de initiatiefgroep?

9. Om een beeld te kunnen vormen van de samenstelling van de groep zou u graag de volgende stellingen willen voorleggen:

- Samenstelling van uw initiatiefgroep met betrekking tot het geslacht:
 - Mannen zijn oververtegenwoordigd;
 - Vrouwen zijn oververtegenwoordigd;
 - Mannen en vrouwen zijn evenredig vertegenwoordigd;
- Samenstelling van uw initiatiefgroep met betrekking tot de leeftijd:
 - Ouderen zijn oververtegenwoordigd;
 - Jongeren zijn oververtegenwoordigd;
 - Verschillende leeftijdsgroepen zijn evenredig vertegenwoordigd;
- Samenstelling van uw initiatiefgroep met betrekking tot het hebben van werk:
 - Niet-werkenden zijn oververtegenwoordigd;
 - Werkenden zijn oververtegenwoordigd;
 - Werkenden en niet-werkenden zijn evenredig vertegenwoordigd;
- Samenstelling van uw kerngroep met betrekking tot de genoten opleiding:
 - Hogeropgeleiden zijn oververtegenwoordigd;
 - Laagopgeleiden zijn oververtegenwoordigd;
 - Verschillende opleidingsniveaus zijn evenredig vertegenwoordigd;
- Samenstelling van uw initiatiefgroep met betrekking tot inkomen:
 - Mensen met hoge inkomens zijn oververtegenwoordigd;
 - Mensen met lage inkomens zijn oververtegenwoordigd;
 - Verschillende inkomensgroepen zijn evenredig vertegenwoordigd.

10. Wat was het oorspronkelijke doel van de initiatiefnemers/initiatiefgroep? / Wat wilden de initiatiefnemers uiteindelijk bereiken?

Contacten:

11. Weet u of en in hoeverre de doelen van de initiatiefnemers overeen kwamen met de ideeën van de buurt/gemeente/dorp/etc.?

Toelichting: Een representatieve afspiegeling kan de “vertegenwoordigers”/initiatiefnemers een legitimatiebasis voor hun handelen verschaffen. Daarnaast kan het ook zo zijn dat de wensen/percepties van de initiatiefnemers niet volledig overeenstemmen met de wensen/percepties van de niet-actieve burgers.

12. Hadden de initiatiefnemers voorafgaand aan de deelname aan het burgerinitiatief al relaties/contacten met de gemeente?

Toelichting: Hebben de initiatiefnemers bijvoorbeeld de gemeente zelf benaderd om “bij te springen” (in de ondersteuning of het procesverloop) of heeft de gemeente toenadering gezocht?

13. In hoeverre hebben deze contacten bijgedragen aan een snel en soepele totstandkoming van het initiatief?

Toerusting:

14. Kunt u per element aangeven in hoeverre de initiatiefgroep, met het oog op de realisatie van het initiatief, voldoende de beschikking had over...?

– Tijd:

☐ Ruim voldoende ☐ Voldoende ☐ Onvoldoende ☐ Ruim onvoldoende

– Geld:

☐ Ruim voldoende ☐ Voldoende ☐ Onvoldoende ☐ Ruim onvoldoende

– Middelen:

☐ Ruim voldoende ☐ Voldoende ☐ Onvoldoende ☐ Ruim onvoldoende

– Vaardigheden/Kennis:

☐ Ruim voldoende ☐ Voldoende ☐ Onvoldoende ☐ Ruim onvoldoende

15. Burgerinitiatieven kunnen met veel verschillende knelpunten te maken krijgen. Kunt u aangeven welke van de onderstaande knelpunten zich bij uw initiatief wel eens hebben voorgedaan?

☐ Knelpunten met betrekking tot de beschikbare tijd (oftewel: tijdstekort);

- Knelpunten met betrekking tot de voorhanden zijnde contacten, of contacten met andere burgers;
- Knelpunten met betrekking tot de kennis/vaardigheden van de initiatiefgroep;

16. Heeft uw initiatiefgroep bij de realisatie van het initiatief ondersteuning gehad van een overheid, organisatie of instantie?

16.1 Indien ja; kunt u aangeven van welke overheid, organisaties of instanties?

16.2. Op welke manier zijn deze betrokken geweest bij het initiatief?

17. Kunt u aangeven welke van de onderstaand genoemde vormen van ondersteuning daadwerkelijk is aangeboden bij uw initiatief?

- Geld (een budget van bepaalde hoogte);
- Middelen (bijvoorbeeld zaalruimtes, reclamemiddelen, beamer, etc.);
- Kennis/vaardigheden/informatie/advies ten behoeve van de uitvoering van uw initiatief;
- Contacten (die u mogelijk verder konden helpen bij de realisatie/uitvoering van uw initiatief);
- Anders, namelijk.....

18. Van welke geboden ondersteuning/facilitering heeft uw burgerinitiatief daadwerkelijk gebruik gemaakt?

- Geld (een budget van bepaalde hoogte);
- Middelen (bijvoorbeeld zaalruimtes, reclamemiddelen, beamer, etc.);
- Kennis/vaardigheden/informatie/advies ten behoeve van de uitvoering van uw initiatief;
- Contacten (die u mogelijk verder konden helpen bij de realisatie/uitvoering van uw initiatief);
- Anders, namelijk.....

19. Kunt u aangeven in hoeverre u denkt dat deze ondersteuning onmisbaar/nodig/enigszins nodig/niet nodig was voor de uitvoering/realisatie van uw burgerinitiatief?

- Geld (een budget van bepaalde hoogte):

- Onmisbaar ○ Nodig ○ Enigszins nodig ○ Niet nodig

- Middelen (bijvoorbeeld zaalruimtes, reclamemiddelen, beamer, etc.):

- Onmisbaar ○ Nodig ○ Enigszins nodig ○ Niet nodig

- Kennis/vaardigheden/informatie/advies ten behoeve van de uitvoering van uw initiatief:

- ☐ Onmisbaar ☐ Nodig ☐ Enigszins nodig ☐ Niet nodig

- Contacten (die u mogelijk verder konden helpen bij de realisatie/uitvoering van uw initiatief):

- ☐ Onmisbaar ☐ Nodig ☐ Enigszins nodig ☐ Niet nodig

- Anders, namelijk.....

- ☐ Onmisbaar ☐ Nodig ☐ Enigszins nodig ☐ Niet nodig

20. Denk u dat deze geboden ondersteuning het procesverloop en/of succes van uw burgerinitiatief positief heeft beïnvloed?

21. Was u/uw initiatiefgroep tevreden met deze ondersteuning/facilitering?

21.1 Kunt u toelichten waarom?

Inbedding/Institutionalisering:

22. Doordat burgerinitiatieven vaak veel raakvlak hebben met het beleid en werkveld van lokaal bestuur en andere organisaties lopen zij vaak tegen een oerwoud van regels en procedures aan.

Kunt u aangeven welke van de onderstaande zaken op uw initiatief van toepassing zijn (geweest)?

– Een benodigde vergunning kostte (te) veel geld:

- ☐ Ja ☐ Nee ☐ Geen antwoord

– Er was toestemming nodig van een instantie. Het verkrijgen van toestemming duurde erg lang:

- ☐ Ja ☐ Nee ☐ Geen antwoord

– Als we met de gemeente wilden overleggen dan kon dit alleen tijdens kantooruren:

- ☐ Ja ☐ Nee ☐ Geen antwoord

– Verschillende afdelingen of professionals weten van elkaar onvoldoende wat ze doen. Wij moesten vaak opnieuw uitleg of toelichting geven:

- ☐ Ja ☐ Nee ☐ Geen antwoord

– Er zijn onnodige regels en procedures die ons initiatief bemoeilijken:

- ☐ Ja ☐ Nee ☐ Geen antwoord

23. Zijn er (nog andere) spanningen/knelpunten die voor hebben gedaan tijdens het procesverloop die veroorzaakt werden door het gemeentelijk beleid?

23.1 **Indien ja;** Kunt u deze knelpunten/spanningen beschrijven en/of aangeven waaruit deze spanningen voortkwamen?

23.2 **Indien ja;** Zijn deze spanningen/knelpunten opgelost? En op welke manier?

23.3 **Indien ja;** Bent u van mening dat deze spanningen/knelpunten adequaat zijn opgelost? En kunt u deze mening toelichten?

Empathie:

24. Hieronder volgen een aantal uitspraken over de rol, capaciteiten en houding die medewerkers en bestuurders van de gemeente kunnen spelen bij burgerinitiatieven.

Kunt u aangeven in hoeverre u het met deze uitspraken helemaal mee eens/eens/oneens/helemaal oneens bent?

De medewerkers en bestuurders van de gemeente:

– Zijn overwegend goed op de hoogte van burgerinitiatieven:

- ☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens

– Hebben een luisterend oor:

- ☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens

– Zijn inhoudelijk deskundig:

- ☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens

– Doen wat ze zeggen/beloven:

- ☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens

– Zijn veelal niet flexibel genoeg om in te spelen op de complexiteit van burgerinitiatieven:

- ☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens

- Vinden ons initiatief lastig:
 - ☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
- Sturen ons te vaak van het kastje naar de muur:
 - ☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
- Zijn enthousiast en betrokken:
 - ☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
- Geven een initiatief van burgers voldoende ruimte:
 - ☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
- Zijn bereid zich ook buiten kantooruren in te zetten voor burgerinitiatieven:
 - ☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
- Waarderen burgerinitiatieven en moedigen ze aan:
 - ☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens

25. Hoe heeft uw initiatiefgroep het contact met de betrokken overheid, organisaties en instanties ervaren?

25.1 *Kunt u toelichten waarom dit contact op deze manier is ervaren?*

26. Hebben er zich tijdens het procesverloop spanningen en/of knelpunten voor gedaan die specifiek voort kwamen uit onbegrip/onwil vanuit deze betrokken partijen?

26.1 **Indien ja;** *Kunt u deze knelpunten/spanningen beschrijven en/of een voorbeeld geven?*

26.2 *Kunt u aangeven waaruit deze spanningen, volgens u, voortkwamen?*

Resultaat:

27. Heeft uw initiatief al concrete resultaten opgeleverd?

Indien ja; *Bezien de meeste mensen uit uw initiatiefgroep uw initiatief als...:*

- ☐ Zeer succesvol

- Succesvol
- Matig succesvol
- Weinig of niet succesvol

Indien nog niet/nee; Denkt u dat de beoogde doelen/resultaten nog behaald zullen worden?

→ Verwachten de meeste mensen uit uw initiatiefgroep dat uw initiatief....:

- Zeer succesvol zal zijn
- Succesvol zal zijn
- Matig succesvol zal zijn
- Weinig of niet succesvol zal zijn

28. Wat is er (tot nu) feitelijk/concreet gerealiseerd?

29. Zijn er specifieke onderdelen/gebeurtenissen uit het procesverloop waarvan u vindt dat dit nog beter had gekund?

29.1. ***Indien ja; kunt u dit toelichten?***

30. Als u uw initiatief bezieet, in hoeverre zou u dan stellen dat de oorspronkelijk beoogde doelen/resultaten gerealiseerd zijn (of nog gerealiseerd gaan worden?)

Bijlage 2: Vragenlijst gemeenten

Vragenlijst ten behoeve van de mondelinge interviews met de betrokkenen vanuit lokaal bestuur bij burgerinitiatieven omtrent de aanleg van een glasvezelnet in het buitengebied.

Inleiding:

Beste heer/mevrouw,

Dit interview maakt onderdeel uit van mijn bacheloropdracht, in het kader van mijn studie Bestuurskunde aan de Universiteit Twente.

Het interview zal voornamelijk gaan over het gemeentelijk beleid van uw gemeente omtrent burgerinitiatieven. Ik zal hier nader op ingaan aan de hand van het initiatief binnen uw gemeente voor de aanleg van een glasvezelnet in het buitengebied.

Het interview zal in totaal bestaan uit 34 vragen; en zal bestaan uit een combinatie van open en gesloten vragen. Bij de open vragen bent u vrij elk antwoord te geven. Bij de gesloten vragen heb ik telkens een paar stellingen/uitspraken die ik aan u voor wil leggen. Deze vragen heb ik ter verduidelijking voor u uitgeprint.

Daarnaast mag u elk antwoord dat u geeft toelichten.

Indien u belangstelling heeft naar de uitkomsten van mijn onderzoek, ben ik bereid deze naar u toe te sturen. Heeft u hier belangstelling voor?

☐ Ja ☐ Nee

Indien ja, waar mag ik dit onderzoeksverslag naar toe sturen?

.....

Van alle interviews zal een schriftelijke uitwerking worden gemaakt. Graag zou ik, om uw antwoorden zo goed mogelijk te kunnen verwerken, dit interview willen opnemen. Gaat u hiermee akkoord?

☐ Ja ☐ Nee

Heeft u nog andere aanvullende vragen/opmerkingen?

.....

.....

.....

Animo:

- 1. Wanneer heeft het eerste contact tussen u/uw gemeente en het betreffende burgerinitiatief/de initiatiefnemers plaatsgevonden?**
- 2. Hoe is dit contact tussen u/uw gemeente en het betreffende burgerinitiatief tot stand gekomen?**

Toelichting: Hebben de initiatiefnemers bijvoorbeeld de gemeente zelf benaderd om “bij te springen” (in de ondersteuning of het procesverloop) of heeft de gemeente toenadering gezocht?

- 3. In hoeverre vindt u dat de betreffende initiatiefgroep representatief is voor de gemeente/buurt/dorp/wijk/etc.?**

Toelichting: Een representatieve afspiegeling kan de “vertegenwoordigers”/initiatiefnemers een legitimatiebasis voor hun handelen verschaffen. Daarnaast kan het ook zo zijn dat de wensen/percepties van de initiatiefnemers niet volledig overeenstemmen met de wensen/percepties van de niet-actieve burgers.

- 4. Op welke manier worden vanuit uw gemeente burgers gestimuleerd om burgerinitiatieven op te zetten?**

Toelichting: Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een specifiek beleid en/of procedures die er op gericht zijn burgers uit de gemeente te stimuleren om problematiek op en aan te pakken door middel van het opzetten van een burgerinitiatief, maar het is ook mogelijk dat de gemeente zich niet (actief) bezig houdt met het stimuleren tot het opzetten van burgerinitiatieven.

- 5. Welk beeld hebt u van de doelen, motieven en/of drijfveren van de initiatiefnemers van dit betreffende initiatief?**
- 6. Komen deze doelen, motieven en/of drijfveren volgens u overeen met de wensen van de andere bewoners uit het dorp/uw gemeente?**
- 7. Hoe verhouden deze doelen, motieven en drijfveren zich tot het beleid van uw gemeente?**

8. Contacten & Toerusting

Burgerinitiatieven kunnen door gemeenten op zeer verschillende manieren gestimuleerd worden.

Kunt u aangeven welke van de onderstaande vormen van ondersteuning u vanuit de gemeente mag bieden aan burgerinitiatieven?

- Geld/financiële tegemoetkoming, **indien ja**; wat is de hoogte van dit budget ongeveer?

- Het actief stimuleren van burgerinitiatieven. (Bijvoorbeeld door middel van een ideeënbus, periodieke oproep, wedstrijd, etc.
- Een aanspreekpunt aanstellen; waar burgers met ideeën en vragen (over burgerinitiatieven) terecht kunnen;
- Kennis/vaardigheden (bijv. met betrekking tot de realisatie/uitvoering van het burgerinitiatief);
- Middelen (vergader- of activiteitenruimten, advertentie/publicatie mogelijkheden, kopieer-faciliteiten, etc.);
- Contacten met andere organisaties en/of instanties (bijv. met marktpartijen zoals Reggefiber of andere ondersteunende partijen).
- Anders, namelijk:

9. Hebben de initiatiefnemers om ondersteuning gevraagd bij u/uw gemeente?

10. Welke ondersteuning heeft u/uw gemeente aan het betreffende burgerinitiatief daadwerkelijk geboden?

- Geld/financiële tegemoetkoming, **indien ja**; wat is de hoogte van dit budget ongeveer?
- Het actief stimuleren van burgerinitiatieven. (Bijvoorbeeld door middel van een ideeënbus, periodieke oproep, wedstrijd, etc.
- Een aanspreekpunt aanstellen; waar burgers met ideeën en vragen (over burgerinitiatieven) terecht kunnen;
- Kennis/vaardigheden (bijv. met betrekking tot de realisatie/uitvoering van het burgerinitiatief);
- Middelen (vergader- of activiteitenruimten, advertentie/publicatie mogelijkheden, kopieer-faciliteiten, etc.);
- Contacten met andere organisaties en/of instanties (bijv. met marktpartijen zoals Reggefiber of andere ondersteunende partijen).
- Anders, namelijk:

Toelichting: Deze ondersteuning kan zeer uiteenlopend zijn. Hierbinnen kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het aanreiken van verschillende contacten, het garant staan (voor een bepaald geldbedrag) en het aanreiken van kennis/vaardigheden.

11. Wanneer/op welk moment tijdens het procesverloop is deze ondersteuning aan de initiatiefgroep/initiatiefnemers geboden?

12. Heeft deze ondersteuning gedurende het hele procesverloop aan de initiatiefnemers/initiatiefgroep ter beschikking gestaan? (Of is de ondersteuning bijvoorbeeld alleen incidenteel geboden?)

13. Waarom heeft u/uw gemeente specifiek deze ondersteuning geboden? (Welke specifieke afwegingen door uw gemeente gemaakt, voorafgaand aan het bieden van de genoemde ondersteuning?)

Toerusting: Welke achterliggende redenen, gedachten en/of afwegingen liggen ten grondslag aan het bieden van de ondersteuning? Met deze vraag kan eventueel ook achterhaald worden of de gemeente per burgerinitiatief de ondersteuning gericht afweegt (met andere woorden: of er sprake is van maatwerk op basis van de specifieke situatie) of dat zij hiervoor een uniform kader hanteert.

Onderstaande vraag stellen indien uit bovenstaande vraag niet (goed) duidelijk wordt of de gemeente specifiek per initiatief de te bieden ondersteuning afweegt:

13.1 In hoeverre houdt uw gemeente bij het maken van deze afwegingen rekening met de verschillende omstandigheden/situaties waarmee burgerinitiatieven te maken hebben?

Inbedding/Institutionalisering:

14. Heeft uw gemeente een standaard beleid voor het ondersteunen van burgerinitiatieven?

14.1 **Indien ja;** hoe is dit beleid opgebouwd/waaruit bestaat dit beleid?

15. Is er een bepaalde procedure die gevolgd dient te worden voordat ondersteuning aan burgerinitiatieven geboden kan/mag worden?

15.1 **Indien ja;** kunt u deze procedure toelichten/uit welke stappen bestaat deze procedure?

(Zijn er bijvoorbeeld verschillende onderdelen van het ambtelijk apparaat die toestemming moeten geven voordat ondersteuning verleend mag worden?)

16. Zijn voor de ondersteuning van deze burgerinitiatieven kaders, regels etc. waaraan voldaan moet worden?

16.1 **Indien ja;** welke kaders, regels, etc. zijn dit?

17. Zijn er binnen het ambtelijk apparaat van het gemeentebestuur één of meer ambtenaren belast met het ondersteunen van burgerinitiatieven?

17.1 **Indien ja;** hoeveel ambtenaren zijn dit?

17.2 **Indien ja;** wat was hun specifieke rol bij dit burgerinitiatief?

18. Zijn er binnen uw gemeente in de afgelopen twee jaar inspanningen gedaan om medewerkers beter voor te bereiden en/of te trainen in het omgaan met burgerinitiatieven?

18.1 Indien ja; wie kregen die trainingen/voorbereidingen?

18.2 Indien ja; wat hielden die trainingen/voorbereidingen in?

19. Zijn er binnen uw gemeente organisaties/instanties die zich specifiek bezig houden met de ondersteuning van burgerinitiatieven?

19.1 Indien ja; welke organisaties/instanties zijn dit?

20. Zijn er onderlinge afspraken gemaakt tussen uw gemeente en deze andere partijen over de ondersteuning van burgerinitiatieven?

Toelichting: Doordat burgerinitiatieven vaak veel raakvlak hebben met het beleid en werkveld van lokaal bestuur en andere organisaties lopen zij vaak tegen een bestuurlijk oerwoud van regelgeving aan, waarin zij het vaak moeilijk vinden hun weg te vinden. Daarnaast is het onder andere vanwege de duidelijkheid van belang dat hierover afspraken zijn gemaakt tussen de betrokken partijen met betrekking tot de ondersteuning van burgerinitiatieven.

21. Welke instanties/organisaties zijn daadwerkelijk betrokken (geweest) bij dit betreffende burgerinitiatief?

Toelichting: Dit kunnen bijvoorbeeld provincie Gelderland, de gemeente zelf, maar ook commerciële partijen (zoals bijv. KPN en Reggefiber, maar ook lokale loonwerkbedrijven [bijvoorbeeld voor het (voordelig) leggen van de kabels]) zijn.

22. Op welke manier zijn deze partijen betrokken geweest bij de ondersteuning van dit betreffende burgerinitiatief?

Toelichting: Zijn de betrokken partijen bijvoorbeeld allemaal even nauw betrokken geweest bij het betreffende burgerinitiatief? Welke rol hebben deze partijen met betrekking tot het procesverloop van het betreffende burgerinitiatief gespeeld? Wat hebben de partijen feitelijk geboden aan het betreffende burgerinitiatief?

23. Is er binnen de gemeenteraad en/of het College van B&W gesproken over een aanpak van burgerinitiatieven?

☐ Ja ☐ Nee

23.1 Indien ja; wat is uit deze besprekingen voortgekomen?

24. Hoe vaak wordt vanuit uw gemeente waardering uitgesproken naar burgerinitiatieven?

- ☐ Nooit of bijna nooit;
- ☐ Incidenteel;
- ☐ Regelmatig;
- ☐ Vaak of zeer vaak.

Toelichting: Bijvoorbeeld door een bezoek, het uitreiken van een prijs, uitingen in de media, of iets dergelijks.

25. Op welke manier komt deze waardering tot uiting?

Toelichting: Waardering kan op zeer uiteenlopende manieren tot uiting worden gebracht; dit kan bijvoorbeeld mondeling, maar ook door het specifiek “in het zonnetje” zetten van die initiatiefnemer(s).

26. In hoeverre en/of op welke manier houdt uw gemeente rekening met de verwachtingen en wensen van initiatiefnemers omtrent de ondersteuning en facilitering van hun burgerinitiatieven?

Toelichting: Verschillen tussen de verwachtingen van de initiatiefnemers omtrent de ondersteuning/facilitering van hun burgerinitiatief en de daadwerkelijk geboden facilitering/ondersteuning vanuit het lokale bestuur kan leiden tot teleurstellingen en kunnen de relatie(s) schaden. Daarom is helderheid belangrijk.

27. Kwam het binnen uw gemeente/bij dit initiatief voor, dat dit botsten met het heersende gemeentelijke beleid?

- ☐ Ja ☐ Nee

27.1 Indien ja; op welke wijze is uw gemeente hiermee omgesprongen?

28. Kwam het binnen uw gemeente/bij dit initiatief voor dat bestaande procedures en werkwijzen belemmerend werkten op het procesverloop en/of succes van het burgerinitiatief?

- ☐ Ja ☐ Nee

28.1 Indien ja; wat is er gedaan om dit om te lossen?

29. Hebben er zich knelpunten/spanningen voor gedaan tussen de gemeente en het de initiatiefgroep zelf?

- ☐ Ja ☐ Nee

29.1 Indien ja; op welke wijze bent u/uw gemeente daarmee omgesprongen?

- 30.** Om een beeld te kunnen vormen van de rol, capaciteiten en houding van de medewerkers en bestuurders van uw gemeente met betrekking tot burgerinitiatieven wil ik u graag een aantal uitspraken voorleggen.

Kunt u vervolgens aangeven in hoeverre u het hier helemaal mee eens/eens/oneens/helemaal oneens bent?

De medewerkers en bestuurders van mijn gemeente:

- Zijn overwegend goed op de hoogte van burgerinitiatieven:
☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
- Hebben een luisterend oor:
☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
- Zijn inhoudelijk deskundig:
☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
- Doen wat ze zeggen/beloven:
☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
- Zijn veelal niet flexibel genoeg om in te spelen op de complexiteit van burgerinitiatieven:
☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
- Vinden initiatieven lastig:
☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
- Sturen initiatiefnemers te vaak van het kastje naar de muur:
☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
- Zijn enthousiast en betrokken:
☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
- Geven een initiatief van burgers voldoende ruimte:
☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
- Zijn bereid zich ook buiten kantooruren in te zetten voor burgerinitiatieven:
☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
- Waarderen burgerinitiatieven en moedigen ze aan:
☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens

Resultaat:

- 31.** Als u het betreffende initiatief overziet, wat is er (tot nu toe) feitelijk gerealiseerd?

- 32.** Als u het betreffende initiatief overziet, kunt u dan aangeven in hoeverre volgens u de beoogde doelen bereikt zijn vanuit het perspectief van de gemeente?

33. Als u het procesverloop van het betreffende initiatief overziet, zijn er dan zaken/elementen die u graag anders had gezien?

- ☐ Ja ☐ Nee

***Indien ja;** Kunt u toelichten waarom u dit graag anders gezien had?*

34. Als u terugkijkt op het betreffende initiatief, in hoeverre zou u het initiatief dan aanmerken als een succes?